

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรใน
ลำนักทรัพย์ากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

นายจรูญ วรสิงห์

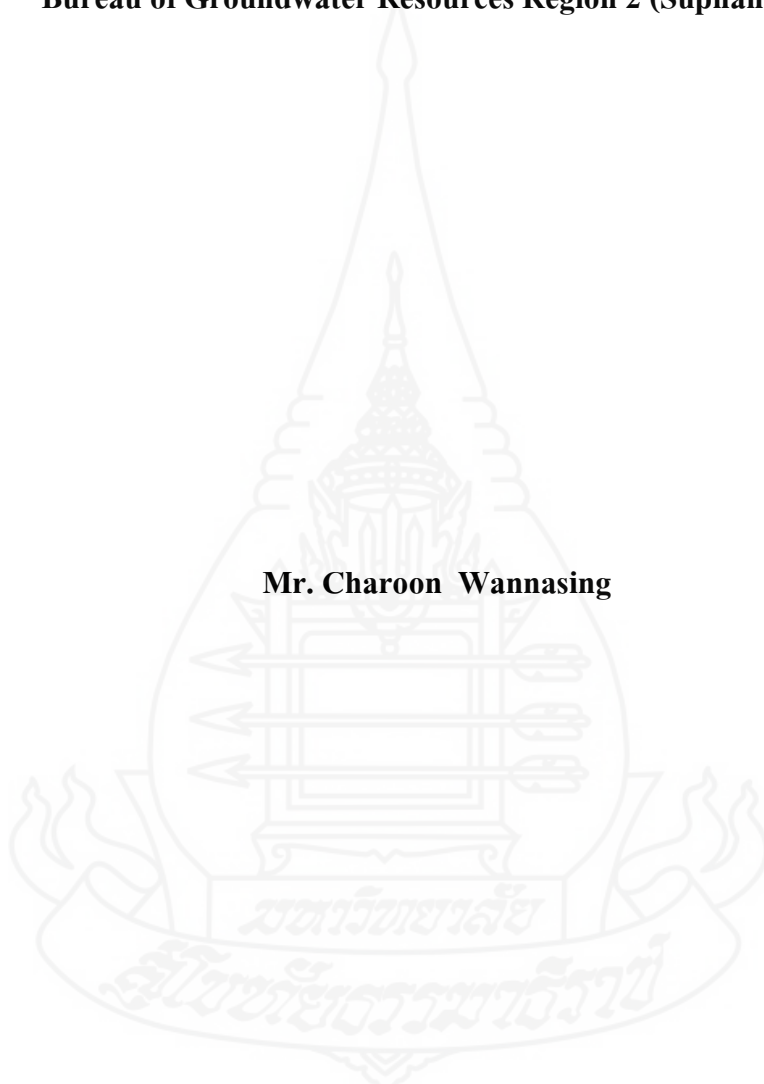

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2559

**The Participation of Farmers in Development of Groundwater for Agriculture at
Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi)**

Mr. Charoon Wannasing

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2016

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล
เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)
ชื่อและนามสกุล นายจรูญ วรสิงห์
แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ จู้ยโต
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ เชาวลิค)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ จู้ยโต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ รตติณ ศิริยะพันธุ์)

.....

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากร
น้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

ผู้วิจัย นายจรูญ วรสิงห์ รหัสนักศึกษา 2553002938

ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ จุ้ยโต

(2) รองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ **ปีการศึกษา** 2559

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเข้าร่วม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี จำนวนทั้งสิ้น 956 คน ใช้กลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ ได้จำนวน 285 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์ค่าที

ผลการวิจัย พบว่า (1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมประเมินผล ด้านการร่วมทำ และด้านการร่วมคิด ส่วนด้านการร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง (2) เกษตรกรที่มี อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และสถานภาพของกลุ่มสมาชิก แตกต่างกันมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มี 3 ประการ ดังนี้ 1) ควรจัดเสียงตามสาย แผ่นพับ ใบปลิว จัดอบรมให้ความรู้ เพื่อลดปัญหาความรุนแรงของแหล่งน้ำบาดาล 2) ควรจัดให้มีการประชุมให้เกษตรกรทุกพื้นที่มีความรู้และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับแหล่งต้นน้ำบาดาล 3) ควรให้มีการเสนอโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล การเกษตร สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2

Thesis title: The Participation of Farmers in Development of Groundwater for Agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi)

Researcher: Mr. Charoon Wannasing; **ID:** 2553002938;

Degree: Master of Public Administration;

Thesis advisors: (1) Dr. Saneh Juito, Associate Professor;

(2) Dr. Chinnarat Somsueb; Associate Professor; **Academic year:** 2016

Abstract

This research entitled “The Participation of Farmers in Development of Groundwater for An Agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi)” aimed to (1) study the participation of farmers in development of groundwater for an agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi) (2) compare the participation of farmers in development of groundwater for an agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi) classified by personal factors and (3) study the guidelines for participation improvement of farmers in development of groundwater for an agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi).

This research was a survey research. Population was 956 farmers who aged over 18 years old and attended the development of groundwater for drought agriculture areas Type 1 Project in Chainat Province, Nakhon Sawan Province, Uthai Thani Province and Suphan Buri Province and attended Type II Project in Kanjanaburi Province, Chainat Province, Nakhon Sawan Province, Uthai Thani Province and Suphan Buri Province. The sample size was calculated according to the formula of Taro Yamane and derived totally 285 samples. Sampling method employed proportionate stratified random sampling. Research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation analysis of variance and t-test.

The research results showed that; (1) an overall image of the participation of farmers in development of groundwater for an agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi) in 5 aspects was at high level. Considered in each aspect, it was found that there were 4 aspects were at high level. Those were perception aspect, evaluation aspect, participation aspect and sharing ideas aspect, whereas the benefit sharing was at middle level (2) farmers who were different in age, education level, membership period and group members status had different participation in development of groundwater for an agriculture project at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi) with the statistical significance at level 0.05 (3) there were 3 guidelines for participation improvement of farmers in development of groundwater for an agriculture at Bureau of Groundwater Resources Region 2 (Suphanburi). Those were 1) arranging the radio broadcasting, brochures, organizing training to reduce the severity of groundwater sources, 2) arranging a meeting for farmers in all areas to provide them the knowledge and properly practice without defects to the groundwater sources 3) promoting projects that resolve problems of the water shortage in drought agriculture areas.

Keywords: Participation, Development of Groundwater for Agriculture, Bureau of Groundwater Resources Region 2

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ จุ้ยโต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เชาวลิต และรองศาสตราจารย์ ดร.ชินรัตน์ สมสืบ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้คำปรึกษา และแนะนำข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำวิจัย ตลอดจนทำให้ความกรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและตระหนักถึงความตั้งใจจริง และความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณ ดร.พบพร เศรษฐพฤษยา ผู้อำนวยการส่วนวิชาการน้ำบาดาล สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต2 (สุพรรณบุรี) ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า และอนุเคราะห์ข้อมูลวิชาการ และข้อมูลของสมาชิกเกษตรกรในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ รวมถึงขอขอบคุณ คุณพินิจ อนันตานนท์ คีต มสธ.ป.โท รุ่นแรก ที่เสียสละเวลาในการติดตาม ชี้แนะข้อมูลที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์แขนงบริหารรัฐกิจ วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่านที่ได้มอบความรู้ในด้านรัฐประศาสนศาสตร์ด้วยความเมตตาและความกรุณาต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง ตลอดระยะเวลาการศึกษา อยู่ในสถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้ กล่าวได้ว่าคณาจารย์ทุกท่านเปรียบเสมือนผู้คอยชี้ทางสว่างแห่งปัญญาให้แก่ผู้วิจัยโดยแท้ และขอขอบคุณ คุณศุภพิชญ์กาญจน์ ศรีกาญจนบุตร (MPAS) ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านด้วยความจริงใจ

จรูญ วรสิงห์

พฤศจิกายน 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
สมมติฐานการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วม	11
แนวคิดการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
รูปแบบวิธีการการวิจัย	59
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	68
ระยะเวลาในการวิจัย	70
งบประมาณ	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี).....	73
ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี).....	75
ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	80
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนา แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี).....	93
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	95
สรุปผลการวิจัย.....	95
อภิปรายผล.....	104
ข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม.....	112
ภาคผนวก.....	122
ประวัติผู้วิจัย.....	129

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	ระดับการมีส่วนร่วมและลักษณะการมีส่วนร่วม..... 19
ตารางที่ 2.2	คุณภาพน้ำบาดาลสำหรับการเกษตร..... 39
ตารางที่ 3.1	แสดงรายละเอียดประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและเป็นเกษตรกร ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร..... 60
ตารางที่ 3.2	แสดงรายละเอียดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 และรูปที่ 2..... 63
ตารางที่ 3.3	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย..... 70
ตารางที่ 3.4	งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย..... 71
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ..... 73
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม อายุ..... 73
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ระดับการศึกษา..... 74
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก..... 74
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม..... 75
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในภาพรวม..... 76
ตารางที่ 4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการรับรู้..... 76
ตารางที่ 4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมคิด..... 77
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมทำ..... 79

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมประเมินผล.....	80
ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์.....	81
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร จำแนกตามเพศ.....	82
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร จำแนกตามอายุ.....	83
ตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมประเมินผล จำแนกตามอายุ.....	84
ตารางที่ 4.15 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ จำแนกตามอายุ.....	85
ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร จำแนกตาม ระดับการศึกษา.....	85
ตารางที่ 4.17 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	87
ตารางที่ 4.18 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร จำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก.....	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมทำ จำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก.....	89
ตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วม ของเกษตรกร จำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิก.....	91
ตารางที่ 4.21 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมคิด จำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิก.....	92
ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนคน แสดงความคิดเห็นแนวทางการพัฒนา ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี).....	92

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 1.2 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1.....	9
ภาพที่ 1.3 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 2.....	9
ภาพที่ 2.1 ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล IAP2.....	18
ภาพที่ 2.2 การจัดเรียงของกรวดรอบท่อกรู หากการพัฒนาบ่อถูกต้องตามหลักวิชาการ.....	36
ภาพที่ 2.3 รูปแบบของระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร.....	37

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาภัยแล้ง ทำให้ภาคการเกษตรหลายพื้นที่ของประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ จะเห็นได้ว่า ดิน น้ำ พืช มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยและทรงสนพระราชหฤทัยในการจัดการน้ำให้มีเพียงพอ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์ ดังความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่สำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตที่อยู่นั้น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้

สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 สุพรรณบุรี กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้น้อมนำเอาพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้เป็นหลักปฏิบัติ แก่ปัญหาขาดแคลนน้ำ หาน้ำให้มีใช้อย่างเพียงพอและแก้ปัญหาภัยแล้ง ซึ่งจะต้องทำในหลายยุทธศาสตร์และหลายมาตรการให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยบูรณาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกท้องถิ่นทุกกลุ่มน้ำที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้ง สามารถจัดหาให้มีน้ำใช้อย่างพอเพียงทั่วถึงตามศักยภาพของพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล ช่วยเหลือหมู่บ้านที่แห้งแล้ง หรือมีน้ำกินน้ำใช้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อสนับสนุนการเกษตรที่บริเวณต่างๆ ในอดีตมีการเจาะบ่อน้ำบาดาลและนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย ส่งผลให้เกิดวิกฤตน้ำบาดาลและแผ่นดินทรุดตัว เกิดการสูญเสียแหล่งน้ำบาดาลที่มีคุณภาพเนื่องจากการขุดเจาะและก่อบ่อน้ำบาดาลที่เลิกใช้แล้วอย่างไม่ถูกวิธีตามหลักการ มีน้ำเสียและสารปนเปื้อนไหลลงสู่ 2 ชั้นน้ำ (จากจำนวน 8 ชั้นน้ำ) ทำให้ต้องขุดเจาะลึกลงไปอีก ซึ่งเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและต้นทุนการผลิต เนื่องจากเกษตรกรไม่มีส่วนร่วมกับภาครัฐ จึงไม่มีองค์ความรู้ในการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล (เกษม จันทรจรรยาพงษ์, 2540)

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ได้ดำเนินงานปีงบประมาณ 2556 ในพื้นที่ประสบภัยแล้ง จำนวน 31 พื้นที่ทั่วประเทศ โดยกำหนดให้ เจาะน้ำบาดาลจำนวน 10 บ่อ ก่อสร้างหอดักพักน้ำขนาดความจุ 30 ลูกบาศก์เมตร ความสูง 20 เมตร จำนวน 5 หอดัก สูบน้ำบาดาลโดยใช้เครื่องสูบน้ำไฟฟ้าแบบจุ่มได้น้ำ สูบน้ำจากบ่อน้ำบาดาล 2 บ่อส่งขึ้น

1 หอถัง พร้อมกับเชื่อมต่องาน 5 หอถัง ให้ต่อถึงกันด้วยระบบท่อ และวางระบบกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรโดยใช้ท่อพีวีซี ต่อมาในปีงบประมาณ 2557 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ช่วยให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากขึ้น โดยรูปแบบที่ 1 เจาะน้ำบาดาลจำนวน 2 บ่อ สูบน้ำบาดาลโดยใช้เครื่องสูบน้ำไฟฟ้าแบบจุ่มใต้น้ำ ส่งขึ้นหอถังขนาดความจุ 30 ลูกบาศก์เมตร ความสูง 20 เมตร จำนวน 1 หอถังแล้ววางระบบกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรโดยใช้ท่อพีวีซี พื้นที่ดำเนินโครงการ 40 แห่งทั่วประเทศ ส่วนรูปแบบที่ 2 เจาะน้ำบาดาลพร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำแบบเทอร์ไบน์ จำนวน 1,245 บ่อ ทั่วประเทศ ซึ่งการดำเนินโครงการตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ มีความแตกต่างกัน ความสำเร็จในการจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรต่างกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัด สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 สุพรรณบุรี กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) เพื่อช่วยให้เกษตรกรที่ประสบภัยแล้งเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เมื่อนำน้ำบาดาลมาใช้เพื่ออุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะการเกษตรซึ่งจะต้องใช้น้ำเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ความสำเร็จ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่รัฐเพียงอย่างเดียว ยังประกอบไปด้วยกิจกรรมสำคัญอื่นๆ อีกมากมาย ตั้งแต่การสูบน้ำขึ้นหอถังพักน้ำ การส่งน้ำเข้าสู่แปลงเกษตร ค่าไฟฟ้าที่ใช้สูบน้ำ การบริหารจัดการน้ำ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา และการวางแผนเลือกชนิดพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่สูบขึ้นมาได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ทำให้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรประสบความสำเร็จได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

2.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

3. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านตัวแปร ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และขอบเขตด้านระยะเวลา สำหรับการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ดำเนิน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำนวน 5 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ สุพรรณบุรี และอุทัยธานี โดยเลือกเกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และเข้าร่วมโครงการฯ และผ่านการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการจัดการน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ซึ่งเกษตรกรแต่ละรายที่เข้าร่วมโครงการฯ จะมีหมายเลขสมาชิกเฉพาะบุคคล สามารถนำมาใช้ในการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบสัดส่วนเพื่อตอบแบบสอบถามได้

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร โดยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เพื่อให้การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรมีความยั่งยืนต่อไป

3.3 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ใช้น้ำบาดาลตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ สุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

โครงการวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาการดำเนินการตั้งแต่ เดือนธันวาคม 2557 ถึงเดือน ธันวาคม 2559

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังนี้

4.1 ตัวแปรอิสระ

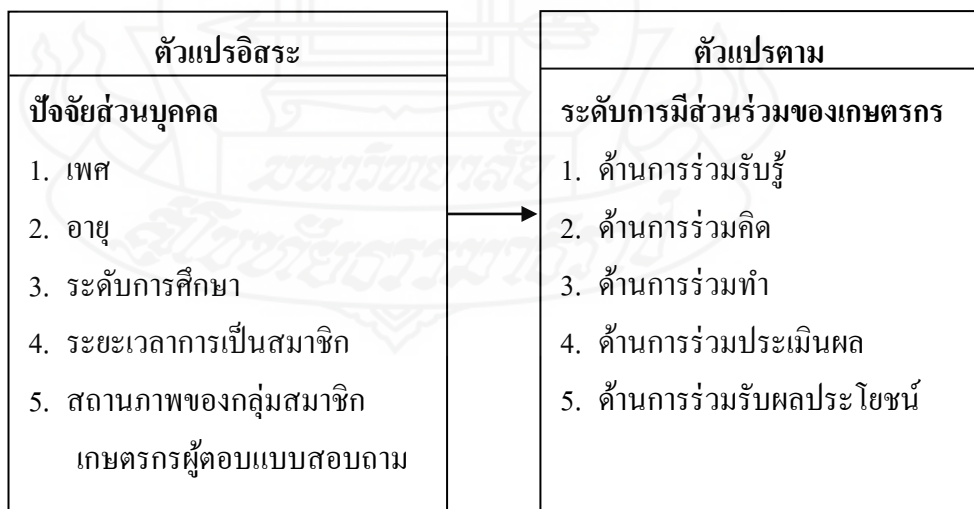
คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และสถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ตัวแปรตาม

คือ ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในแต่ละจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมใน 5 ด้าน ดังนี้

- ด้านการร่วมรับรู้
- ด้านการร่วมคิด
- ด้านการร่วมทำ
- ด้านการร่วมประเมินผล
- ด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ผู้วิจัยขอเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงเป็นภาพความสัมพันธ์ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ดังที่กล่าวข้างต้น ขอนำมา กำหนดสมมติฐานการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 เพศ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรใน สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

5.2 อายุ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรใน สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

5.3 ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

5.4 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

5.5 สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ ดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำนวน 5 จังหวัด คือ จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ สุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี การมีส่วนร่วมของเกษตรกรมี 5 ด้าน ดังนี้

6.1.1 การมีส่วนร่วมรับรู้ หมายถึง การทราบข้อมูลข่าวสารของสมาชิก ทั้งเป็น ความรู้ แบบแผน ทั้งด้านวิชาการ และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน ดังนี้

- การรับรู้ความเป็นมาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร
- การรับรู้ปัญหาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาล

เพื่อการเกษตรที่เกิดขึ้น

- การรับรู้ว่าคุณชนที่อาศัยอยู่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

6.1.2 การมีส่วนร่วมคิด หมายถึง การร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ ของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ดังนี้

- การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำไปบรรจุในแผนงาน/โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

- การได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมชี้แจงเพื่อเสนอแนะแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

- การเป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

- การมีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

- การมีโอกาสตัดสินใจกำหนดความต้องการในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

- การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

6.1.3 การมีส่วนร่วมทำ หมายถึง การร่วมกันทำหน้าที่ของเกษตรกรตามรูปแบบของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ดังนี้

- การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

- การเป็นผู้นำประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

- การมีส่วนในการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

- การมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลในชุมชนของการให้สำเร็จและเป็นรูปธรรม

- การมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

6.1.4 การมีส่วนร่วมประเมิณผล หมายถึง การร่วมกันสรุปความคิดเห็น

ความพึงพอใจ ความชอบ ตามวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ดังนี้

- การติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)
- การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อบกพร่องของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)
- การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)
- การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)
- การมีส่วนร่วมในการประเมินผลสำเร็จการดำเนินงานของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)
- การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชนหลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว
- การติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

6.1.5 การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ หมายถึง การร่วมกันใช้ประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร คือ การใช้น้ำบาดาลร่วมกันภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับที่ร่วมกันกำหนดขึ้น ดังนี้

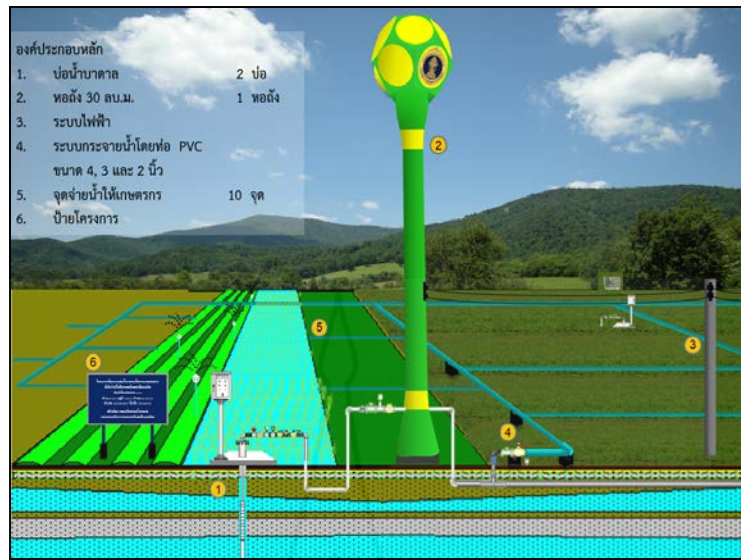
- การสามารถนำทรัพยากรน้ำบาดาลมาใช้ในการดำรงชีวิตและพึ่งตนเองด้านการเกษตรได้
- การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำบาดาลที่ใช้ในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งเพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม
- การได้รับการสนับสนุนจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน

6.2 เกษตรกร หมายถึง หมายถึง ประชาชนที่ประกอบอาชีพเพาะปลูกที่มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร และสมัครเข้าเป็นสมาชิกเกษตรกรผู้ใช้น้ำบาดาลเพื่อการเกษตรของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล

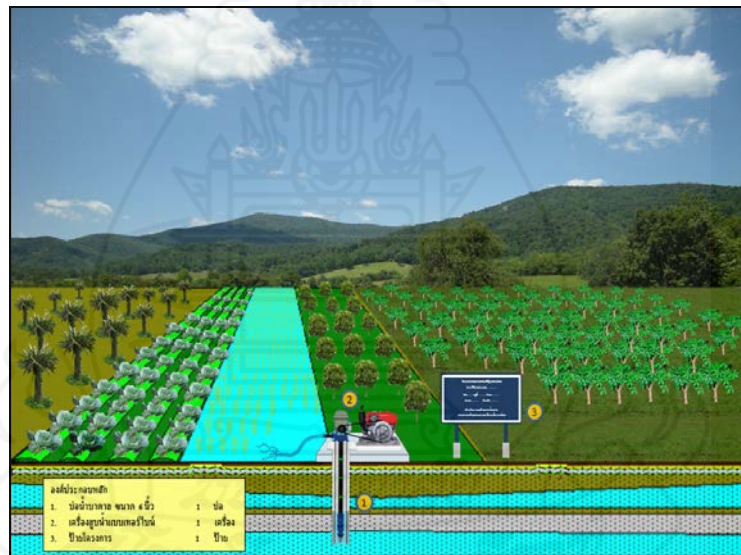
6.3 สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) หมายถึง หน่วยงานส่วนกลางที่ปฏิบัติงานในภูมิภาค สังกัดกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่เลขที่ 255 หมู่ที่ 1 ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และจังหวัดอุทัยธานี แต่มีพื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพียง 5 จังหวัด ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ สุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งมีด้วยกัน 2 รูปแบบ

6.4 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1 หมายถึง โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่ดำเนินการในลักษณะเชิงระบบ คือ เจาะน้ำบาดาลจำนวน 2 บ่อ สูบน้ำบาดาลโดยใช้เครื่องสูบน้ำไฟฟ้าแบบจุ่มได้น้ำ ส่งขึ้นหอดังขนาดความจุ 30 ลูกบาศก์เมตร ความสูง 20 เมตร จำนวน 1 หอดังแล้ววางระบบกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรโดยใช้ท่อพีวีซี โดยมีพื้นที่ดำเนินโครงการ 40 แห่ง ทั่วประเทศ ลักษณะดังภาพที่ 1.2

6.5 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 2 หมายถึง โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่ดำเนินการในลักษณะของการแก้ไขปัญหาแบบเร่งด่วน คือ เจาะน้ำบาดาลพร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำแบบเทอร์ไบน์ จำนวน 1,245 บ่อ ทั่วประเทศ ลักษณะดังภาพที่ 1.3

ภาพที่ 1.2 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 1

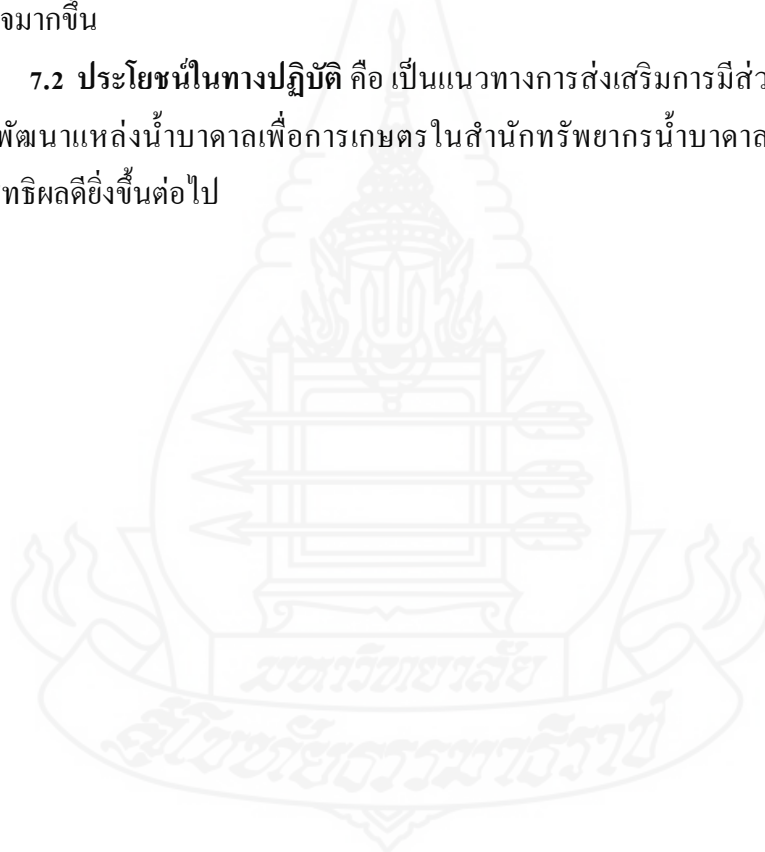
ภาพที่ 1.3 โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร รูปแบบที่ 2

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวិจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) สามารถสร้างประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการและการนำไปปฏิบัติ ดังนี้

7.1 ประโยชน์ในทางวิชาการ คือ ช่วยเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 จังหวัดสุพรรณบุรี และสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินโครงการฯ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จมากขึ้น

7.2 ประโยชน์ในทางปฏิบัติ คือ เป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดียิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่จะนำเสนอในบทที่ 2 ให้สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและประเด็นต่างๆ สนับสนุนการทำวิจัยโดยครอบคลุม ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการด้านการตลาดหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม โดยทั่วไป ในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วยการตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็ยังมีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผล และการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

อรพินทร์ สวัสดิ์ชัย (2538, น. 2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งหญิงและชาย ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาของรัฐ หรือกิจกรรมพัฒนาที่ประชาชนยินดีเข้าร่วม โดยการมีส่วนร่วม หมายความว่า สมาชิกทุกคนรับประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรงด้วย จึงจะเป็นการมีส่วนร่วมตามความหมายที่เป็นธรรมชาติ

องค์การสหประชาชาติ (United Nation Economic and Social Council Resolution, 1992: 111 อ้างถึงใน ศิริเพ็ญ เนื่องจางค์, 2542, น. 9) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้คือ การที่สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถมีโอกาสเข้ามาดำเนินการ และมีอิทธิพลในกิจกรรมและกระบวนการพัฒนา ทั้งยังได้รับผลแห่งกระบวนการพัฒนาเสมอกันอีกด้วย โดยมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้ การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในความพยายามพัฒนา ได้รับส่วนแบ่งในผลประโยชน์ของการกระทำตามที่ควรจะเป็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดนโยบาย เป้าหมาย การวางแผน รวมทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมในโครงการ

ปารีสชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2543, น. 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การจัดการ ติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ทุกคนสามารถมีโอกาสเข้ามาดำเนินการ และมีอิทธิพลในกิจกรรมและกระบวนการพัฒนา ทั้งยังได้รับผลแห่งกระบวนการพัฒนาเสมอกันอีกด้วย ได้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในความพยายามพัฒนา ได้รับส่วนแบ่งในผลประโยชน์ของการกระทำตามที่ควรจะเป็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดนโยบาย เป้าหมาย การวางแผน รวมทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมในโครงการ แบ่งได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์

1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2545, น. 37) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า โดยทั่วไปแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับประชาชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงาน สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

3. การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

6. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532: 18) กล่าวถึงความสำคัญการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. สามารถสร้างความยอมรับในคุณค่าและวัฒนธรรมในชุมชนได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานที่ไม่พึงปรารถนาของชุมชนได้เป็นวิธีการที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

2. เป็นการระดมพลังความคิด พลังกาย กำลังใจและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ออกมาใช้โดยพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรที่ซับซ้อนจากภายนอกให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

3. สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีการกระจายอำนาจ พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ต่างๆ ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

4. สอดคล้องกับปรัชญาสังคมและการเมือง ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนา และมีโอกาสเข้ามากำหนดชะตาชีวิตของตนเอง

5. คือหัวใจสำคัญของงานพัฒนา การพัฒนาใดๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ จะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะล้มเหลวในที่สุด

สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550, น. 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาชุมชนหลายประการ ได้แก่ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับปรัชญาแนวความคิดและหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลกลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน ทำให้การพัฒนาที่มีความชอบธรรม ทำให้เกิดความรักหวงแหนรับผิดชอบ

และเป็นเจ้าของชุมชน ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนเท่านั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายทั้งด้านตัวบุคคล สังคมชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่างๆ โดยเป็นไปตามวิธีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อเกิดประโยชน์ต่อบุคคลในการพัฒนาศักยภาพ สังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรักหวงแหน รับผิดชอบและเป็นเจ้าของชุมชน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ สร้างฉันทามติ ลดกระแสการต่อต้าน หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา มีการรวมพลังเกิดความสามัคคี เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปล่อยถ่ายกระจายอำนาจสู่ประชาชนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการบริหารงานภาครัฐซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของส่วนรวมตอบสนองต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีของมนุษย์โดยมองว่ามนุษย์เป็นบุคคลที่มีคุณค่าที่สามารถกำหนดคุณค่าหรือตัดสินใจในการเลือกวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการได้ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่เข้ามามีผลกระทบต่อชีวิตของเขา ซึ่งการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาแบบบนลงล่าง (Top down Approach) มาสู่แนวทางการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) มากยิ่งขึ้นภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

2. สอดคล้องกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมาภิบาล ที่เน้นให้การบริหารภาครัฐจะต้องมีการรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Accountability) ดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ในการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมโดยรวม ด้วยเหตุนี้หลักธรรมาภิบาลจึงได้ให้ความสำคัญต่อความโปร่งใสและการสามารถถูกตรวจสอบได้จากทุกภาคส่วนของสังคม

3. ช่วยสร้างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการการสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบายแผนโครงการต่างๆ ของภาครัฐในปัจจุบันโดยเน้นให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการร่วมรับประโยชน์และร่วมประเมินผลในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดแนวคิดของการพัฒนาประเทศที่เน้นเอาประชาชน

เป็นศูนย์กลาง (Citizen Centric) ของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญต่อการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่ประกอบไปด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลองค์กรสถาบันหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากประเด็นการบริหาร

1.3 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

อภิญา กังสนารักษ์ (2544, น. 14 – 15) สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

อकिन รพีพัฒน์ (2547, น. 49) กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1981, pp. 41-49 อ้างถึงใน ขนิษฐา ศรีนนท์, 2544, น. 33-34) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วยตนเอง
2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดการควบคุมทางการเงินและบริการ
3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและควบคุมสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวและสังคม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977, pp. 7-8 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2548, น. 9) มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประการแรกที่จะต้องทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน ได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในด้วย ผลประโยชน์ของโครงการในทางบวก และผลเสียหายของโครงการที่เกิดขึ้นในทางลบ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญจะต้องสังเกต คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลและสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนจึงมีความสัมพันธ์กัน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้นมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มีบทบาทในทุกๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่คิด

1.4 ระดับการมีส่วนร่วม

การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้วิจัยแต่ละท่าน จะมีรายละเอียดของเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน โดยเริ่มจากระดับที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมเลยหรือมีส่วนร่วมต่ำ จนกระทั่งถึงระดับการมีส่วนร่วมสูงหรือระดับเสริมอำนาจของประชาชน โดยหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานต่างๆ เป็นเพียงผู้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านได้กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วม รายละเอียดดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (2552, น. 49-52) ได้กล่าวถึง
 ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (IAP2: International
 Association for Public Participation) ซึ่งได้จัดการมีส่วนร่วมไว้ 5 ระดับ ดังนี้

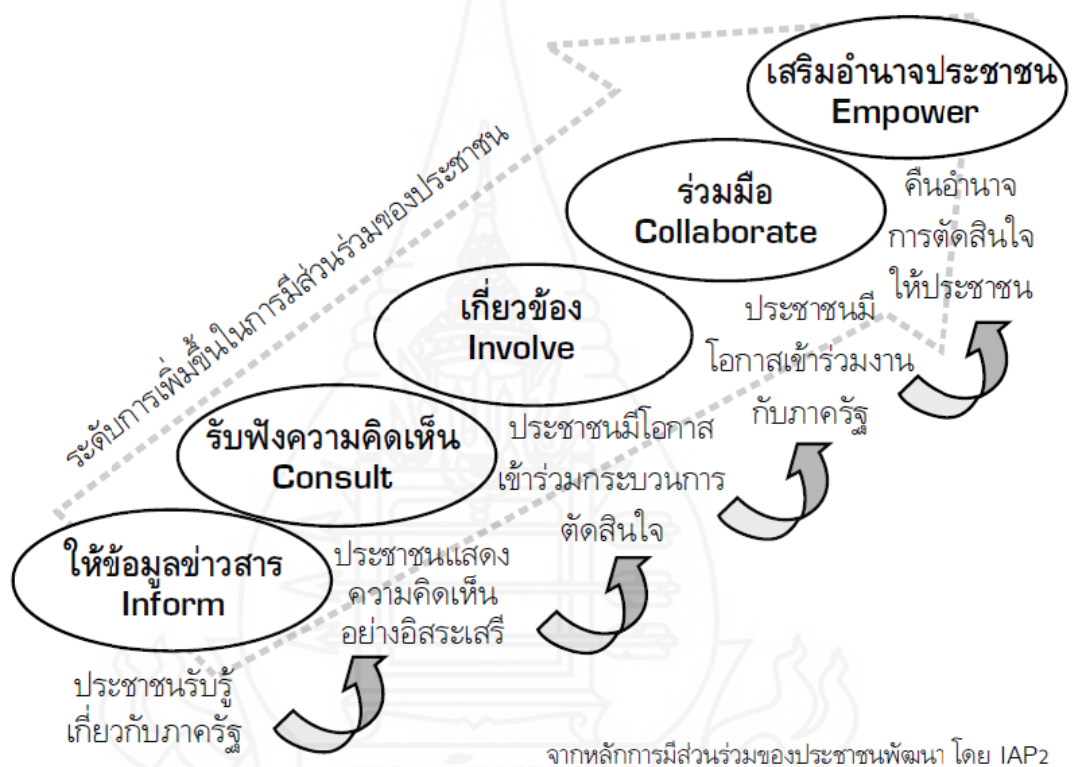
ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (inform) เป็นการให้ข้อมูล
 ข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของ
 ประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ใน
 การนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นระดับที่
 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นพื้นฐานและมีความสำคัญมาก ซึ่งรูปแบบการ
 มีส่วนร่วมระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (consult) เป็นการเปิดให้
 ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะ
 เกี่ยวกับการดำเนินการ/ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงาน
 ภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำ
 ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง
 นโยบาย พัฒนาวិธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท (involve) เป็นลักษณะที่
 หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ มี
 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจังและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน
 โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน
 โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบ อำนาจความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจ
 ร่วมกับประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาค
 ประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (collaborate) เป็นการให้
 บทบาทของประชาชนในระดับสูง มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอน
 ของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งเป็นภาคีใน
 การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือ การให้สัญญา
 กับประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เราจะร่วมงานกับประชาชนเพื่อได้ข้อเสนอแนะและแนวคิด
 ใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
 ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจที่ค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมใน
 ขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจประชาชน (empower) เป็นระดับที่บทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการโดยเป็นผู้ดำเนินการกิจและภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ ได้แก่ การลงประชามติ หรือสภาเมือง

ภาพที่ 2.1 ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล IAP2

ที่มา : สำนักงาน ก.พ.ร. (2552: 50)

อาร์นสไตน์ (Amstein, 1969, pp. 216-224 อ้างอิงใน สุทธิชัย สุขสีเสน 2550, น.32-33) มีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นบันไดการมีส่วนร่วม (participation ladder) 8 ขั้น ดังตารางที่ 2.1 โดยอาร์นสไตน์ใช้อำนาจในการตัดสินใจของประชาชนเป็นเกณฑ์ จำแนกระดับการ

มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต่ำสุด คือ ประชาชนไม่มีอำนาจตัดสินใจใดๆ จนถึงขั้นสูงสุด คือ อำนาจเป็นของประชาชนโดยแท้จริง ทั้ง 8 ขั้น จัดเป็นระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 รวมกันเรียกว่า ขั้นมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม เป็นระดับที่ประชาชนยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นที่ 4 และขั้นที่ 5 รวมกันเรียกว่า ขั้นมีส่วนร่วมระดับพิธีการหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ในบางส่วน บางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจสงวนเอาไว้

ขั้นที่ 6 ขั้นที่ 7 และขั้นที่ 8 รวมกันเรียกว่า ขั้นมีส่วนร่วมระดับอำนาจเป็นของประชาชน เป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก โดยพัฒนาจากขั้นที่ 6 ขั้นที่ 7 จนถึงขั้นที่ 8 ขั้นควบคุมโดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจเอง

ตารางที่ 2.1 ระดับการมีส่วนร่วมและลักษณะการมีส่วนร่วม

8. ขั้นควบคุมโดยประชาชน (citizen control)	การมีส่วนร่วมระดับอำนาจเป็นของประชาชน
7. ขั้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน (delegated power)	(degree of citizen power)
6. ขั้นเป็นหุ้นส่วน (partnership)	
5. ขั้นปลอบใจ (placation)	การมีส่วนร่วมระดับพิธีกรรมหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน
4. ขั้นปรึกษา (consultation)	
3. ขั้นรับฟังข่าวสาร (informing)	(degree of tokenism or partial participation)
2. ขั้นบำบัดรักษา (therapy)	การมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม
1. ขั้นถูกจัดกระทำ (manipulation)	(pseudo – participation or non – participation)

ที่มา : Arnstein (1969: 216-224 อ้างอิงใน สุทธิชัย สุขสีเสน 2550: 32-33)

กองทุนเพื่อการพัฒนาการเกษตรระหว่างประเทศ (IFAD, 2001, น. 52 อ้างอิงใน ชินรัตน์ สมสืบ 2555, น. 261) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 8 ระดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเฉยเมย (passive participation) ประชาชนมีส่วนร่วมโดยถูกบอกเล่าว่ามีอะไรเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้น การประกาศต่างๆ ของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการโครงการได้ทำเพียงข้างเดียวไม่รับฟังการตอบสนองจากประชาชน ข่าวสารจะได้รับการมีส่วนร่วมเพียงจากผู้ประกอบวิชาชีพจากภายนอก

2. การมีส่วนร่วมในการให้ข่าวสาร (participation in information giving) ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตอบคำถามที่ออกมาจากนักวิจัยโดยใช้แบบสอบถามสำรวจหรือแนวทางอื่นๆ ที่คล้ายๆ กัน ประชาชนไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามที่ข้อค้นพบของการวิจัยและไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและไม่มีส่วนร่วมในการวิจัย

3. การมีส่วนร่วมโดยให้คำปรึกษา (participation for consultation) ประชาชนมีส่วนร่วมโดยถูกปรึกษาและบุคคลภายนอกฟังความเห็นต่างๆ นักวิชาชีพจากภายนอกนิยามทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไข และอาจจะดัดแปลงตามที่ประชาชนให้ความเห็น แต่กระบวนการปรึกษารือเช่นนี้ไม่ยอมให้มีการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และนักวิชาชีพไม่ได้อยู่ได้ข้อผูกพันที่จะทำตามความเห็นของประชาชน

4. การมีส่วนร่วมด้วยสิ่งจูงใจทางวัตถุ (participation of material incentive) ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการให้ทรัพยากรต่างๆ เช่น แรงงาน อาหาร เงินสด หรือสิ่งจูงใจทางวัตถุต่างๆ การวิจัยหรือทดลองในโรงงานมักเป็นแบบนี้ โดยเกษตรกรให้นาเพื่อการสาธิตแต่ไม่มีส่วนร่วมในการทดลองหรือกระบวนการเรียนรู้ โดยปกติแม้จะเรียกว่าการมีส่วนร่วมแต่ประชาชนยังไม่มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมที่ยาวนานออกไปเมื่อสิ่งจูงใจนั้นหมดลง

5. การมีส่วนร่วมเชิงหน้าที่ (functional participation) ประชาชนมีส่วนร่วมโดยก่อตั้งกลุ่มที่ริเริ่มจากภายนอกเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้ถูกชักชวนตั้งแต่ขั้นตอนแรกของวงจรโครงการ แต่มีขึ้นหลังจากการตัดสินใจที่สำคัญได้ผ่านไปแล้ว กลุ่มประชาชนนี้จึงขึ้นอยู่กับผู้ริเริ่มและผู้อำนวยความสะดวกจากภายนอก แต่อาจกลายเป็นการขึ้นต่อตนเองได้ในที่สุด

6. การมีส่วนร่วมเชิงปฏิสัมพันธ์ (interactive participation) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ซึ่งนำไปสู่แผนปฏิบัติการและการก่อตั้งสถาบันใหม่ๆ ในท้องถิ่นหรือสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันที่มีอยู่ มีการใช้วิธีการจากสหวิทยาการที่มีมุมมองหลากหลายและใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างและเป็นระบบ กลุ่มประชาชนจะควบคุมการตัดสินใจของท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาโครงสร้างและการปฏิบัติ

7. การระดมตน (self - mobilization) ประชาชนมีส่วนร่วมโดยไม่ขึ้นกับสถาบันภายนอก ประชาชนพัฒนาการติดต่อกับภายนอกเพื่อทรัพยากรต่างๆ และคำแนะนำทางวิชาการที่ตนจำเป็นแต่ยังคงควบคุมวิธีใช้ทรัพยากร การระดมความคิดริเริ่มของตนเอง และการทำงานร่วมกันอาจจะเกิดหรือไม่เกิดการต่อต้านจากการแจกจ่ายที่ไม่ยุติธรรมของความมั่นคงและอำนาจ

8. การเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลง (catalyzing change) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนผลักดันให้คนอื่นๆ ในชุมชนริเริ่มการเปลี่ยนแปลง

1.5 ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

การเข้ามามีมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่จะต้องผลักดันหรือส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา เช่น ปัจจัยด้านสังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ปัจจัยความคาดหวัง และแรงจูงใจ ตลอดจนความเชื่อถือในภาวะผู้นำ และความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ เป็นตัวการสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วม และเป็นพลังขับเคลื่อนให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งมีนักวิชาการเสนอปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531, น. 20) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะกระทำ
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่อำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

1.6 แนวทางการพัฒนามีส่วนร่วมของประชาชน

การเข้ามามีมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในหน่วยงานภาครัฐได้อย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ชุมชน ตัดสินใจ กำหนดความต้องการและวางแผนการพัฒนา ดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์อย่างเสมอภาคไม่ว่าผลประโยชน์ทางบวกหรือทางลบ ตลอดจนการประเมินผลเพื่อสามารถควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม และปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการเสนอไว้ ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2522: 20) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรแบ่งได้เป็น

1. การร่วมในการวางแผน คือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางในการดำเนินการและติดตามประเมินพร้อมทั้งร่วมตัดสินใจ

2. การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากรและการประสานความร่วมมือ

3. การร่วมในการใช้ประโยชน์ คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและความคุมทางสังคม

4. การร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม

5. การร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อให้ประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

องค์การอนามัยโลกและสหประชาชาติ (WHO/UNICEF, 1978, pp. 41-49 อ้างอิงใน ประพนธ์ ปิยรัตน์ 2532, น. 27-30) ได้เสนอว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญคือการตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม (implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงิน และการบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ (utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอา กิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับผลประโยชน์ (obtaining Benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวในสังคม หรือวัตถุก็ได้

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen, J.M. and Uphoff, 1980, pp. 219-222 อ้างอิงใน สุทธิชัย สุขสีเสน 2550, น. 27-28) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุด ซึ่งมีลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision Making) ประการแรกที่สุด ที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือก นโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง กระบวนการตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้อง ดำเนินการเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในระยะการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตาม แผนที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการนั้นจะได้คำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (views) ความชอบ (preferences) และความคาดหวัง (expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

แนวความคิดการมีส่วนร่วมมีความสำคัญ ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะนำไปให้ประชาชนเกิดการพึ่งพาตนเอง มีความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนาโครงการต่างๆ ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและมีการดำเนินงานในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ การนำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครพลังงานชุมชนใน โครงการวางแผนพลังงานชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. เกิดการตัดสินใจ และใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า เนื่องจากอาสาสมัครพลังงานชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ การใช้งบประมาณ และการประเมินผลการดำเนินงาน
2. เกิดความร่วมมือในทุกภาคส่วน และอาสาสมัครพลังงานชุมชนรู้สึกในการเป็นเจ้าของหรือเป็นส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ
3. ทำให้ภาครัฐได้รับการสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาด้านพลังงาน โดยไม่ต้องทำงานในลักษณะที่โดดเดี่ยว
4. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ
5. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามามีส่วนร่วม

ไพบูลย์ เจริญทรัพย์ (2534, น. 38) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการพัฒนา จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวย หรือมีส่วนผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยปัจจัยที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. ด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ด้านประชาชน โดยประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเริ่มกิจกรรมของตนเอง
3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่างๆ เช่น เทคนิควิทยากร ข้อมูลข่าวสารการประสานงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535, น. 122) กล่าวว่า ประชาชนยากจนในชนบทอาจเข้ามา เกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบทมากขึ้นเรื่อยๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

1. นโยบายหรือรูปแบบการพัฒนาของรัฐบาล กล่าวคือ การพัฒนาแบบเสรี และการพัฒนาแบบมีแผน สนับสนุนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่าแบบบังคับ
2. บทบาทของระบบราชการที่มีต่อการพัฒนาชนบท เมื่อใดก็ตามที่มีการรวมอำนาจในการพัฒนาไว้ที่ระบบราชการ ก็ย่อมทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนลดน้อยลง
3. โครงสร้างทางการเมืองและสังคมของสังคมชนบท มีส่วนสำคัญทำให้ ประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการทรัพยากรมากน้อยต่างกัน เช่น โครงสร้างทางการเมืองในสังคมชนบทที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ย่อมส่งเสริม ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าโครงสร้างที่ไม่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย หรือโครงสร้างสังคมที่เป็นเจ้าขุนมูลนายหรือโครงสร้างที่สนับสนุนความเชื่อมั่นในเรื่องกรรมยอม ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น

พงศ์พันธ์ เจริญทรัพย์ (2539: 63) กล่าวว่า iva การมีส่วนร่วมของบุคคล จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อได้รับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงระหว่าง ผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือจากการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้เข้ามามี ส่วนร่วมและไม่เข้าร่วม สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. บุคคลจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อ พื้นฐาน ทัศนคติ และค่านิยมของตนเอง
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่า สอดคล้องกับประโยชน์ต่อตนเอง รวมทั้งปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง
3. บุคคลจะไม่เข้าร่วมกิจกรรม ถ้ากิจกรรมนั้น ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่บุคคล คาดหวัง หรือถ้าเคยได้รับประสบการณ์ที่เป็นอกตอกิจกรรมนั้นมาแล้ว

4. การมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี บุคคลจำเข้าร่วมตามความพอใจของตน และจะไม่เข้าร่วมเมื่อถูกบีบบังคับ

5. การมีส่วนร่วมของบุคคลขึ้นอยู่กับความสามารถและโอกาส

6. บุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น และจูงใจ

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 10) การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วม นอกจากการปลูกฝังจิตสำนึกแล้วจะต้องมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางซึ่งควรพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบายมาตรการ และการปฏิบัติที่เอื้ออำนวย รวมทั้งการสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดมีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของประชาชน และมีการตรวจสอบได้

2. ปัจจัยด้านประชาชน ที่มีสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วม มีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่มองค์กร เครือข่ายและประชาสังคม

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริม กระตุ้น สร้างจิตสำนึก เอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนาสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากร และร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977: 17-19 อ้างอิงใน พิทักษ์ กภาพักดี 2540, น. 29) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่า ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่

1. ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

3. ปัจจัยทางการเมือง

4. ปัจจัยทางสังคม

5. ปัจจัยทางวัฒนธรรม

6. ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

สมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549: 142-149) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือสนับสนุนทำ

ประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ซึ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้น มีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิดร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสถานะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่น ต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “รวมชอม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืน จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

2. ทัศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องมีความเข้าใจที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงจังต่อประชาชนในขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรมีท่าทีที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3. การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วยจะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่างๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยีวัตถุประสงค์ ค่านิยม และ

วัฒนธรรมองค์กรการตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลายหรือผู้มีส่วนได้เสีย และมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึง คือสมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้นต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วนรวมทั้งต้องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้างและดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความไว้วางใจการร่วมมือซึ่งกันและกัน

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือ ทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

6. ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกัน หากทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่

มันคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์การมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในองค์กร ก็จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่าง ผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็จะเป็นกลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกๆ คน

8. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วม ไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรม และความเข้มแข็งขององค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอน และประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

9. การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดองค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใสและจัดทัศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุดถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือนี้ได้อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ ในทำนองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผล

การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุมร่วมติดตามร่วมประเมินผลร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

10. ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน โครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

11. ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ความเป็นอิสระหรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคามการระดมและการว่าจ้างไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

12. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

13. เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรม

ร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิถีคิดของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชนและกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบขององค์กรการมีส่วนร่วมและชุมชนรวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

ชินรัตน์ สมสืบ (2539: 254) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมนี้เป็นทั้งการกระทำและการเชื่อมโยงกันของบุคคลกับสังคมของบุคคล และกิจการของสังคม การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการซับซ้อนที่รวมถึงการกระทำ การพูดคุย การคิด ความรู้สึก และการเป็นเจ้าของบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเอกลักษณ์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมไม่ใช่ความร่วมมือ (collaboration) การมีส่วนร่วม รวมถึงความสัมพันธ์ มีความขัดแย้งกัน มีความประสานกลมกลืนกัน มีความสนิทสนมกัน และยังมีการแข่งขันด้วย
2. การมีส่วนร่วมในชุมชนทางสังคมจะสร้างประสบการณ์ และการสร้างชุมชนประชาชนจะทำงานได้จริงๆ ในชุมชนของตน
3. การมีส่วนร่วมมีความหมายกว้างกว่าการผูกมัด เพราะรวมถึงการปฏิบัติที่เกิดจากการเจรจาต่อรองในกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำ

การศึกษาค้างนี้ ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เกษตรกรใช้น้ำบาดาล ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรใช้น้ำบาดาลมาเป็นองค์ประกอบในการแสวงหาทางเลือก ตัดสินใจ และกำหนดแนวทางดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

2. แนวคิดการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

2.1 ประวัติความเป็นมา

ในบรรดางานพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อนำน้ำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในกิจการด้านต่างๆ นั้น งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการจัดหาและนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านการเกษตร ด้วยวิธีการที่เหมาะสม จัดว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและมีประโยชน์มากอย่างยิ่งในการช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันมีพื้นที่เพาะปลูกเป็นจำนวนมากตามภาคต่างๆ ส่วนใหญ่ยังคงอาศัยน้ำฝนและใช้น้ำจากแม่น้ำลำธารตามที่มีเป็นหลัก ปีใดที่มีฝนตกโดยเฉลี่ยตลอดฤดูกาลเพาะปลูก ก็จะทำให้การเพาะปลูกในปีนั้นได้รับผลดีตามไปด้วย แต่ถ้าหากปีใดมีฝนตกน้อยหรือไม่มีฝนตกในเวลาที่พืชต้องการ การเพาะปลูกในปีนั้นก็จะได้รับความเสียหายหรือไม่ได้รับผลผลิตดีเท่าที่ควร เป็นเหตุให้เกษตรกรในหลายท้องที่ต้องได้รับความเดือดร้อนเพราะไม่มีน้ำสำหรับทำนาปลูกพืชไร่ และใช้เลี้ยงสัตว์อยู่เสมอทุกปี

กรณีพื้นที่เพาะปลูกซึ่งพืชที่ปลูกได้รับความเสียหายเป็นบริเวณกว้าง เนื่องจากเกิดความแห้งแล้งยาวนานผิดปกติ น้ำในลำธารตามธรรมชาติแห้งขอดและไม่มีโครงการชลประทานช่วยเหลือ มาตรการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไม่ทำให้พืชผลได้รับความเสียหาย ได้แก่ การจัดทำฝนมเทียมหรือฝนหลวงช่วยเหลือในหลายปีที่ผ่านมา คราวใดเกิดความแห้งแล้งผิดปกติในฤดูแล้งและต้นฝน การทำฝนหลวงมีส่วนช่วยพืชผลของชาวไร่ชาวนาหลายจังหวัด ไม่ให้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการขาดแคลนน้ำผิวดินได้มากที่สุดทีเดียว ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าอ่างเก็บน้ำ (สร้างเขื่อนเก็บน้ำ) มีข้อจำกัดเรื่องสภาพภูมิประเทศและแหล่งน้ำ ตลอดจนผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่ยากในการจัดการให้เหมาะสม หน่วยงานภาครัฐต้องตระหนักความจริงว่าทำได้น้อยแห่ง และบางลุ่มน้ำทำไม่ได้เลยไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยและทรงสนพระราชหฤทัยในการจัดการน้ำให้มีเพียงพอ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์ ดังความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2529 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เป็นพระราชดำรัสอย่างตรงไปตรงมาที่ทรงวางน้ำหนักให้กับเรื่อง น้ำ ซึ่งแสดงการทรงตระหนักถึงความสำคัญของน้ำต่อความอยู่รอดของชีวิต ทั้งมนุษย์ สัตว์และพืช โดยน้ำนั้นเป็นองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต ถ้าไม่มีน้ำชีวิตก็ไม่สามารถอยู่รอดได้

หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตที่อยู่นั้นถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำในไร่นา ซึ่งนับวันจะรุนแรงมากขึ้น การทำอ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ หรือการขุดลอกหนองและบึง ซึ่งตามธรรมชาติมีจำกัดไม่อาจจัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงแก่ราษฎรที่มีถิ่นฐานกระจายอยู่โดยทั่วไป ดังนั้นจึงพระราชทานพระราชดำริในการขุดสระเก็บน้ำในไร่นาของเกษตรกรแต่ละรายเพื่อเก็บไว้ใช้ทำการเกษตรผสมผสานแทนการทำนาปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว จะได้มีของกินเป็นอาหารภายในครัวเรือนตลอดปี หากมีผลผลิตเหลือก็ขายเป็นรายได้ โดยงานสระเก็บน้ำกับระบบทำการเกษตรแบบผสมผสานลักษณะนี้มีมีพระราชกระแสรับสั่งว่าเป็น ทฤษฎีใหม่ ในปัจจุบันมีการขยายผลไปในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้น้อมนำเอาพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้เป็นหลักปฏิบัติแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ จัดหาน้ำให้มีใช้อย่างเพียงพอและแก้ปัญหาภัยแล้งว่า ต้องทำในหลายยุทธศาสตร์และหลายมาตรการให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่นซึ่งมีความและท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันทำให้บูรณาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกท้องถิ่นทุกกลุ่มน้ำที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง สามารถจัดการให้มีน้ำใช้อย่างพอเพียงทั่วถึงตามศักยภาพของพื้นที่ มีเป้าหมายเพื่อจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลช่วยเหลือหมู่บ้านแห้งแล้งที่มีน้ำกินน้ำใช้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อสนับสนุนการเกษตรที่บริเวณต่างๆ

2.2 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลที่มีศักยภาพไม่น้อยกว่า 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม นำขึ้นมาใช้ร่วมกับน้ำผิวดินเพื่อการทำเกษตรกรรมให้เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ โดยใช้ต้นแบบของการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาล

2.3 ความสอดคล้องกับแผนนโยบายของรัฐบาล

นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก คือส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการและเร่งรัดขยายเขตพื้นที่ชลประทาน โดยเร่งให้มีการบริหารจัดการน้ำในระดับประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สามารถป้องกันปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้ รวมทั้งสนับสนุนภาคการเกษตรด้วยการก่อสร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พื้นฟูการขุดลอกคูคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เดิม ขยายเขตการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จัดสร้างคลองขนาดเล็กเข้าสู่ไร่นา และขยายเขตการจัดรูปที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใช้น้ำและการผลิตส่งเสริมการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมกับชนิดพืช และจัดหาแหล่งน้ำในระดับไร่นาและชุมชนอย่างทั่วถึง

2.4 การดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง โดยที่กิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตร และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับปัญหาของแต่ละพื้นที่ ดังนั้น จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการนำพาชุมชนไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรได้เป็นอย่างดี ซึ่งก่อให้เกิดการดำเนินงานด้านน้ำบาดาลที่ยั่งยืน และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยรัฐเป็นพี่เลี้ยงหน่วยสนับสนุน กระตุ้นให้ชุมชนเกิดแนวคิดในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด ได้มีนักวิชาการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2548) ได้สรุปไว้ว่า การใช้แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในประเทศไทย เริ่มต้นใช้แหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ซึ่งเดิมเป็นโครงการที่ก่อสร้างเพื่อใช้น้ำในระยะสั้นระหว่างรอการก่อสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ แต่ได้ใช้งานมาจวบจนปัจจุบัน โดยมีพื้นที่ชลประทานทั้งหมดประมาณ 70,000 ไร่ การกระจายน้ำจากบ่อน้ำบาดาลไปยังแปลงเพาะปลูกใช้ระบบท่อพีวีซี มีหัวจ่ายน้ำถึงแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร โดยเกษตรกรจะนำน้ำไปใช้โดยใช้คูส่งน้ำต่อไป โครงการนี้มีลักษณะที่อาจนำไปใช้กับโครงการอื่นๆ คือ

1. เกษตรกรเป็นผู้จ่ายค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำทั้งหมด
2. มีการกระจายน้ำด้วยระบบท่อเป็นโครงการขนาดใหญ่
3. เป็นโครงการสูบน้ำบาดาลเพื่อการชลประทานในพื้นที่ขนาดใหญ่

ผลการประเมินโครงการ พบว่า การจ่ายน้ำเป็นไปอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม เนื่องจากใช้ระบบท่อ และมีการกำหนดชั่วโมงการสูบน้ำที่ชัดเจนในแต่ละราย ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าต่อการลงทุนพบว่า มีผลประโยชน์คุ้มค่าต่อการลงทุน โดยวัดค่าผลตอบแทนมีประมาณ 10-18% จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ควรพิจารณาดำเนินการ หากแหล่งน้ำบาดาลมีความเหมาะสม

พพร เศรษฐพุกษา (2556) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรซึ่งริเริ่มดำเนินการโดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2555 เป็นโครงการนำร่องการศึกษาการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงเพิ่ม

ประสิทธิภาพการใช้น้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง โดยเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เนื่องจากการพัฒนาน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เพื่อการเกษตรที่ขาดการจัดการที่ดี ทำให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรน้ำบาดาลเช่นพื้นที่อำเภอมโนรมย์จังหวัดชัยนาทมีการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาทำนา แต่ขาดการจัดการที่ดี ส่งผลให้ระดับน้ำบาดาลลดลงอย่างต่อเนื่องโดยคัดเลือกพื้นที่นอกเขตชลประทานซึ่งประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แต่มีศักยภาพแหล่งน้ำบาดาลเพียงพอที่จะพัฒนาขึ้นมาใช้ได้ และกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมให้การสนับสนุน เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ

2.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2551, น. 59) กล่าวว่า ขั้นตอนของการพัฒนาน้ำบาดาลประกอบด้วย การสำรวจน้ำบาดาล การเจาะ การก่อสร้างและพัฒนาบ่อน้ำบาดาล การสูบทดสอบ การวิเคราะห์และปรับปรุงคุณภาพน้ำบาดาล การบำรุงรักษาบ่อน้ำบาดาลและเครื่องสูบน้ำ

ฟองสวาท สุวคนธ์ สิงหราชวรพันธ์ (2548, น. 97) อธิบายขั้นตอนของการพัฒนาน้ำบาดาลไว้ ดังนี้

2.5.1 การสำรวจน้ำบาดาล

วัตถุประสงค์ของการสำรวจน้ำบาดาล คือ ต้องการทราบพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเจาะน้ำบาดาล คือ มีปริมาณน้ำมากเพียงพอต่อความต้องการ และคุณภาพน้ำบาดาลอยู่ในเกณฑ์ดี การสำรวจน้ำบาดาล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) การสำรวจทางธรณีวิทยา และอุทกธรณีวิทยา เพื่อให้ทราบชนิดและลักษณะของชั้นหินอุ้มน้ำ โครงสร้างทางธรณีวิทยา ซึ่งสัมพันธ์กับความสามารถในการกักเก็บและการจ่ายน้ำของชั้นหิน

2) การสำรวจทางธรณีฟิสิกส์ เป็นการวัดสมบัติทางกายภาพของชั้นดินหรือหินที่อยู่ใต้ผิวดิน เพื่อแปลความหมายออกมาเป็นชนิดและโครงสร้างของหิน การสำรวจทางธรณีฟิสิกส์ที่ นิยมใช้กับการสำรวจน้ำบาดาลในประเทศไทย คือ การสำรวจความต้านทาน ไฟฟ้า (resistivity survey)

2.5.2 การเจาะน้ำบาดาล

วิธีการเจาะน้ำบาดาลที่นิยมใช้โดยทั่วไป มี 3 วิธี คือ

1) การเจาะแบบกระแทก นิยมใช้กับการเจาะในหินแข็ง สามารถทดสอบปริมาณน้ำในแต่ละชั้นได้ทันทีที่เจาะถึงชั้นน้ำ ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ที่เป็นหินร่วน

2) การเจาะแบบหมุน เหมาะสมกับพื้นที่ที่เป็นหินร่วน ใช้น้ำโคลนในการพาเศษดินเศษหินที่ได้จากการเจาะขึ้นมาสู่ปากบ่อ สามารถเจาะได้เร็วและลึก แต่ใช้น้ำในการเจาะมาก และให้ข้อมูลธรณีวิทยาหลุมเจาะไม่ดี

3) การเจาะแบบใช้ลม เป็นเทคนิคผสมผสานระหว่างการเจาะแบบหมุนกับการเจาะแบบกระแทก อุปกรณ์สำคัญคือหัวเจาะแบบกระแทก หรือ down the hole hammer ซึ่งอยู่ปลายก้านเจาะในส่วนที่ต่อกับหัวเจาะ ใช้ลมในการพาเศษดิน เศษหินที่ได้จากการเจาะขึ้นมาสู่ปากบ่อ วิธีนี้เหมาะสมกับพื้นที่ที่เป็นหินแข็ง เจาะได้เร็วและทราบทันทีที่เจาะถึงชั้นน้ำ เพราะน้ำจะขึ้นมาพร้อมกับลมที่อัดลงสู่หลุมเจาะ

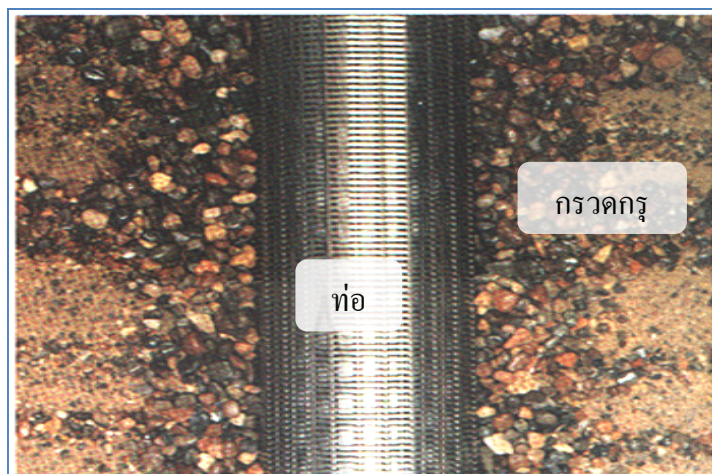
2.5.3 การปรับปรุงและพัฒนาบ่อ

การปรับปรุงและพัฒนาบ่อ เป็นขั้นตอนที่ทำให้หลุมเจาะกลายเป็นบ่อน้ำบาดาล เพื่อนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย

1) การออกแบบบ่อ เป็นการกำหนดระยะในการวางท่อกรูบ่อและท่อกรอง ให้เหมาะสม โดยวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดต่างๆ ที่ได้จากการเจาะ เพื่อให้ได้น้ำบาดาลที่ดีที่สุดในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2) การปรับปรุงบ่อ คือ การใส่ท่อกรู ท่อกรองลงไปบ่อ หรือหลุมเจาะตามที่ออกแบบไว้ พร้อมทั้งกรูกรวดโดยรอบ เพื่อช่วยให้น้ำไหลเข้าบ่อได้ง่าย และช่วยกรองตะกอนทรายขนาดละเอียดไม่ให้เข้าไปบ่อ

3) การพัฒนาบ่อ เพื่อให้บ่อน้ำบาดาลมีน้ำเพิ่มขึ้น ป้องกันไม่ให้ทรายไหลเข้าบ่อ ช่วยให้อายุการใช้งานของบ่อยาวนานมากขึ้น การพัฒนาบ่อน้ำบาดาลที่นิยมมากที่สุด คือ การเป่าล้างด้วยลม ซึ่งการพัฒนาบ่อที่ถูกต้องจะช่วยให้กรวดที่ขนาดใกล้เคียงกันมารูอยู่รอบท่อกรอง ลักษณะ

ภาพที่ 2.2 การจัดเรียงของกรวดครอบท่อกรุ หากการพัฒนาบ่อถูกต้องตามหลักวิชาการ

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2551 อ้างถึงใน พบพร เศรษฐวิทยา 2556: 32)

2.5.4 การสูบทดสอบ

การสูบทดสอบมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่สามารถสูบขึ้นมาใช้ได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเลือกชนิดและขนาดของเครื่องสูบน้ำให้ถูกต้องและเหมาะสม

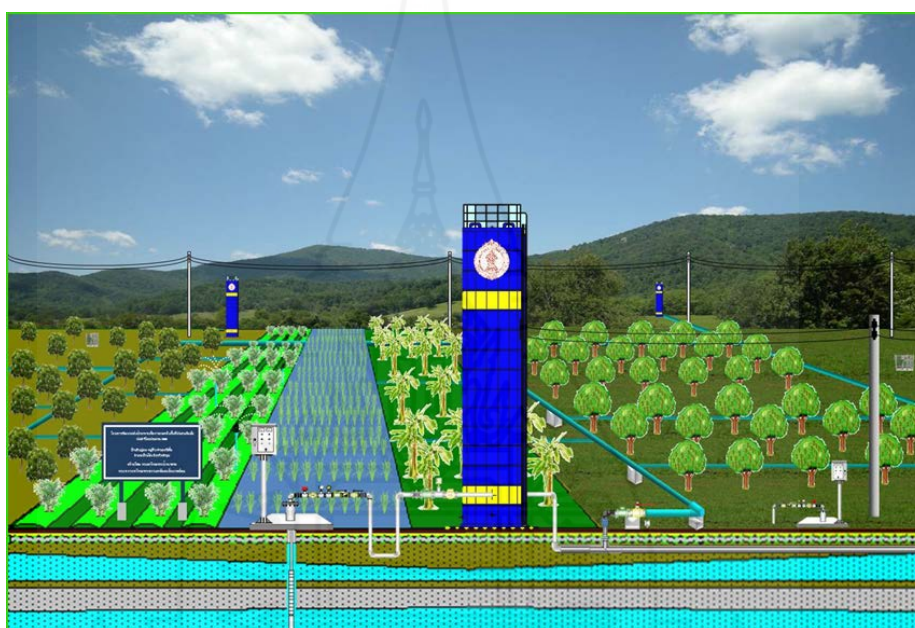
2.5.5 การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพน้ำ

คุณภาพน้ำบาดาลมีผลโดยตรงต่อการนำน้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์คุณภาพน้ำบาดาลก่อนนำมาใช้ หากคุณภาพน้ำไม่เหมาะสม ควรออกแบบระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำได้โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย

2.5.6 การบำรุงรักษา

การบำรุงรักษา เป็นขั้นตอนหลังจากสร้างบ่อน้ำบาดาลเรียบร้อยแล้ว เมื่อใช้งานจำเป็นต้องบำรุงรักษาทั้งบ่อน้ำบาดาลและเครื่องสูบน้ำ เพื่อให้บ่อน้ำบาดาลและเครื่องสูบน้ำมีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาลได้อย่างเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การบำรุงรักษา นี้ หมายรวมถึงการป้องกันการลดลงของระดับน้ำบาดาล คือ ฝึกระวังมิให้ปริมาณการสูบน้ำบาดาลมากเกินไปจนเพิ่มเติ่มสู่ชั้นน้ำบาดาล ในแต่ละปี หรือมิให้ใช้มากเกินไปจนปริมาณการใช้ที่ปลอดภัย (safe yield) วิธีการบำรุงรักษาบ่อน้ำบาดาล ประกอบด้วย การเป่าล้างบ่อน้ำบาดาล ดูแลรักษาเครื่องสูบน้ำ และติดตามการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำบาดาล

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการดำเนิน โครงการ ประกอบด้วย การประเมินศักยภาพแหล่งน้ำบาดาล พัฒนาแหล่งน้ำบาดาล กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร พร้อมทั้งออกแบบและก่อสร้างระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร โดยระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร 1 ระบบ ประกอบด้วย บ่อน้ำบาดาลพร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าแบบจุ่มใต้น้ำ (submersible pump) จำนวน 2 บ่อ สูบน้ำส่งขึ้นหอดึงพักน้ำ ความจุ 54 ลูกบาศก์เมตร สูง 12 เมตร แล้วส่งน้ำไปยังแปลงเกษตรแต่ละแปลงด้วยระบบท่อ ระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร 1 ระบบ ครอบคลุมพื้นที่ การเกษตร 65 ไร่ ดังภาพจำลอง โครงการฯ

ภาพที่ 2.3 รูปแบบของระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2554).

2.6 การใช้น้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

การใช้น้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ควรระวังการลดลงของระดับน้ำบาดาล เนื่องจากการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากเกินไปปริมาณน้ำฝนที่ไหลเติมลงสู่ชั้นน้ำบาดาล ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ได้อย่างปลอดภัย (safe yield) การพัฒนาน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เพื่อการเกษตร จะเหมาะสมกับการปลูกพืชและไม้ผลมากที่สุด รองลงมาคืออ้อยและสับปะรด ส่วนพืชไร่และข้าวจะให้ผลตอบแทนต่ำสุด ทั้งนี้ ขึ้นกับปัจจัย คือ ชนิดของพืชและความพร้อมในการลงทุน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2548)

พบพร เศรษฐพฤกษา (2556: 65-66) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่การเกษตรนอกเขตชลประทาน ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อแหล่งน้ำบาดาลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ปริมาณการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้อย่างปลอดภัย (safe yield) เชื่อมโยงกับการศึกษาความต้องการน้ำของพื้นที่การเกษตร ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบถึงปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถนำมาใช้ได้ และผลกระทบหากสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากเกินไป เพื่อป้องกันการลดลงของระดับน้ำบาดาล การสร้างบ่อน้ำบาดาลต้องให้ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ ส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมีเกษตร เพื่อป้องกันการปนเปื้อนแหล่งน้ำบาดาล เป็นการใช้ทรัพยากรน้ำบาดาลในเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรน้ำบาดาลมีแนวโน้มของความยั่งยืน

2. ด้านสังคม ต้องพิจารณามาตรการที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลศึกษารูปแบบการบริหารจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่เหมาะสม ทั้งในด้านการกระจายน้ำช่วงระยะเวลาสูบน้ำ การคำนวณปริมาณน้ำที่ใช้ และการเก็บค่าใช้น้ำ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ เพื่อให้การพัฒนาบ่อน้ำบาดาลส่งเสริมการเกษตรและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเกษตรกร

3. ด้านเศรษฐศาสตร์ พิจารณาดัชนีต้นทุนของการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ เชื่อมโยงกับราคาขายผลผลิตทางการเกษตร และความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำเสริมสำหรับการเกษตร

2.7 คุณภาพน้ำบาดาลสำหรับการเกษตร

พพร เศรษฐพุกษา (2556, น. 42) ได้สรุปเกณฑ์การพิจารณาคุณภาพน้ำบาดาลที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรไว้

ตารางที่ 2.1 คุณภาพน้ำบาดาลสำหรับการเกษตร

ความเหมาะสม	Cl (meq/l)	EC (μ S/cm ที่ 25°C)	SAR	Na (%)	pH
เหมาะสมมากที่สุด		≤ 250		≤ 20	ค่าที่เหมาะสม
เหมาะสมมาก		$> 250-750$	0-10	$> 20 - 40$	ต่อการ
เหมาะสมปานกลาง	≤ 4	$> 750-2000$	$> 10-18$	$> 40 - 60$	เพาะปลูก 5.5-
ไม่เหมาะสม	$> 4-10$	$> 2000-3000$	$> 18-26$	$> 60 - 80$	7.5
ไม่ควรนำมาใช้	> 10	> 3000	> 26	> 80	

ที่มา : พพร เศรษฐพุกษา (2556: 42).

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พพร เศรษฐพุกษา (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อส่งเสริมการเกษตรแบบเข้มในพื้นที่การเกษตรแบบพึ่งพาน้ำฝน อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ โดยกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่วิจัย ตั้งแต่การคัดเลือกพื้นที่เจาะน้ำบาดาล พื้นที่สำหรับก่อสร้างหอดักพักน้ำ และช่วยกันกำหนดแนวท่อกระจายน้ำไปยังแปลงเกษตรของสมาชิกแต่ละราย และร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการบริหารระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร โดยมีทั้งคณะกรรมการของแต่ละหมู่บ้าน และคณะกรรมการกลาง และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาในการบริหารจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ซึ่งควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ให้มากที่สุด จะช่วยทำให้เกิดการยอมรับ นำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และมีแนวโน้มของความยั่งยืนต่อไปในอนาคต การบริหารจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ควรเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำเป็นสำคัญ โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรอำเภอ ควรให้คำปรึกษา แนะนำ ทั้งด้านการบำรุงรักษาระบบน้ำบาดาล

เพื่อการเกษตร การจัดเก็บค่าใช้น้ำ การทำบัญชี รายรับ รายจ่ายในการบริหารจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร และการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการระบบน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรได้ด้วยตนเอง

พรรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วม ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 3 ปราจีนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.09 (2) ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และจังหวัดที่อาศัยอยู่ มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 3 ปราจีนบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) แนวทางแก้ไขในการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี เห็นควรมี 3 แนวทาง ได้แก่ ควรจัดหน่วยอาสาสมัครเพื่อคอยดูแลชุมชนและช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดสาธารณภัย ควรจัดร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยแก่คนในชุมชน และควรจัดร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัยผ่านช่องทางต่างๆ ภายในชุมชน ในส่วนความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ (1) ต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลา (2) ไม่มีงบประมาณ (3) คิดว่าเป็นหน้าที่ของทางราชการเท่านั้น (4) ไม่มีโอกาสเข้าร่วมเพราะไม่มีผู้นำชุมชน (5) ไม่เห็นความสำคัญ สรุปแนวทางที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมากขึ้น ได้แก่ (1) จัดหน่วยอาสาสมัครเพื่อคอยดูแลชุมชนและช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดสาธารณภัย (2) ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ สาธารณภัยแก่คนในชุมชน (3) ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัยผ่านช่องทางต่างๆ ภายในชุมชน (4) จัดตั้งมูลนิธิหรือองค์กรการกุศลเพื่อเก็บเงินที่ได้จากการระดมทุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน และสามารถนำไปใช้เมื่อเวลาเกิดสาธารณภัยได้ทันที (5) จัดประชุมร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์เพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นเมื่อเกิดสาธารณภัยและหาวิธีการป้องกันสาธารณภัยตามชุมชน

ชญญา อุ๋นศรีสัง (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของพนักงานในการปฏิบัติงานของศูนย์ควบคุมการบินเชียงใหม่ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมของพนักงานในการปฏิบัติงานของศูนย์ควบคุมการบินเชียงใหม่ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด ในทุกด้าน ได้แก่ การไว้เนื้อเชื่อใจกัน การติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ และการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับดีมาก (2) ปัจจัยส่วนบุคคลทางด้านอายุเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของพนักงานในการปฏิบัติงานของศูนย์ควบคุมการบินเชียงใหม่ และ (3) แนวทางการมีส่วนร่วมของพนักงานในการปฏิบัติงานของศูนย์ควบคุมการบินเชียงใหม่ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด คือศูนย์ควบคุมการบินเชียงใหม่ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด จะต้องมีการรณรงค์ เพื่อขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานกับพนักงาน โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกของศูนย์ควบคุมการบินเชียงใหม่ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด เช่น การจัดกิจกรรม 5 ส. การจัดทำ ISO 9001 : 2000 และการจัดทำ SMART AERO THAI เป็นต้น

วันเพ็ญ นพไธสง (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า อาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวม และด้านการมีส่วนร่วมวางแผนรวมปฏิบัติตามแผน ร่วมใช้ประโยชน์ และร่วมติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก อปพร. ประสบการณ์เกี่ยวกับสาธารณภัยและความถี่ของการได้รับการฝึกอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับสาธารณภัย กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัดตั้งงบประมาณไว้สำหรับเป็นค่าตอบแทนการปฏิบัติงานให้กับ อปพร. 2) ควรมีการจัดตั้งศูนย์ อปพร. ให้เป็นรูปธรรม และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามความจำเป็นแก่การใช้งาน 3) ควรจัดให้มีการฝึกอบรมจัดตั้ง อปพร. เพิ่มขึ้น และฝึกทบทวนอย่างต่อเนื่อง

สมบัติ บินตะคุ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบ การดำเนินงานคือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และ

ระยะเวลาการอยู่ในชุมชน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) ปัญหาที่พบคือ อิทธิพลของผู้บริหารท้องถิ่น ความรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ และแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ควรจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบระดับหมู่บ้านและตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลความเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นความสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชน รัฐควรให้ความคุ้มครองประชาชนจากอิทธิพลของผู้บริหารท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดการประชาสัมพันธให้มีประสิทธิภาพ

โสภณ วงศ์ใหญ่ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับลักษณะการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กรณีศึกษาตำบลแม่กระณี อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม (2) ลักษณะการเมืองมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการมากที่สุด และลักษณะที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการตรวจสอบ (3) ปัจจัยอายุ ระดับการศึกษาและการเป็นสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (4) ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคเกิดจากประชาชนมากกว่าเกิดจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล (5) แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ประชาชนต้องตระหนักถึงสิทธิของตนเอง และเข้าใจขอบเขตการใช้สิทธิว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร มีวิธีปฏิบัติอย่างไร ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องชี้แจงกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมให้ประชาชนได้ทราบ

สุวรรณ นवलนุกูล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับมีส่วนร่วมน้อยในทุกๆ ด้าน (โดยเรียงลำดับการมีส่วนร่วมจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเข้าร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้านการเข้าร่วมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ด้านการเข้าร่วมดำเนินงานตาม โครงการหรือแผนงาน ด้านการชักนำชักชวนผู้อื่นเข้าร่วมสอดส่องดูแลปัญหา ยาเสพติด ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการเข้าร่วมประชุมประสานงาน ด้านการเข้าร่วมกันค้นหาและเสนอแนะปัญหาแนวทางแก้ไข ด้านการแจ้งเบาะแสข่าวสารเรื่องยาเสพติด ด้านการเข้าเป็นสมาชิกอาสาป้องกันยาเสพติด) (2) ประชาชนมีความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจใน

การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับมาก (3) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อยู่ในระดับมาก (4) ประชาชนมีความตระหนักในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อยู่ในระดับมาก (5) ประชาชนมีความคาดหวังในการเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อยู่ในระดับมาก

เยาวภา พูนพิพัฒน์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของ อปพร. จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุน พบว่า อายุ สถานภาพในครอบครัว อาชีพ และความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้/เดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรม/ทบทวนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี

สมจิตร เสาะสมบุรณ์ (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะอปพร. ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า (1) สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุไม่เกิน 20 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นนักเรียน นักศึกษา รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท เป็นสมาชิกล้นกว่า 1 ปี และมีสถานะภาพเป็นสมาชิกอปพร. (2) สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารด้านบุคคล อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติด้านสื่อมวลชน อยู่ในระดับมาก (3) สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับส่วนร่วมในด้านการฝึกอบรมของสมาชิก อปพร. อยู่ในระดับมาก และการปฏิบัติเกี่ยวกับส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2 คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยราชการในการบริหารสังคม และด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

อำพล เนื่อไม้ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์นิคมนครชุม จำกัด จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อายุเฉลี่ย 50 ปี มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ประกอบอาชีพทำไร่เป็นหลัก อาชีพรองคือ ทำนา ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 38 ไร่ แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.57 คน ถือหุ้นไว้กับสหกรณ์เฉลี่ย 1,614 หุ้น

ได้รับผลตอบแทนจากสหกรณ์เฉลี่ย 1,619.18 บาท รายได้เฉลี่ย 1,436,221.79 บาท หนี้สินเฉลี่ย 75,755.04 บาท เกือบทั้งหมดสมัครใจเข้าเป็นสมาชิกเอง ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์เฉลี่ย 18 ปี ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมจัดทำแผนกลยุทธ์สหกรณ์โดยทางอ้อม โดยแต่งตั้งกรรมการทำหน้าที่แทน และนานๆ ครั้งถึงจะได้มีส่วนร่วมจัดทำแผน ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ในระดับมาก ด้านการประสานการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินในพื้นที่นิคม และมีความพึงพอใจในระดับมาก ด้านการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ การมีตำแหน่งผู้นำทางสังคม และมีความพึงพอใจในระดับมากด้านการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ การมีตำแหน่งผู้นำทางสังคม สถานภาพภายในสหกรณ์ อาชีพของสมาชิก หนี้สินในครัวเรือน หนี้สินสหกรณ์ ความพึงพอใจในด้านธุรกิจสหกรณ์ ผลตอบแทนที่ได้รับ รายได้ในภาคเกษตร การประสานเร่งรัดออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินของเจ้าหน้าที่ พื้นที่ถือครองนอกเขตฯ และการเยี่ยมเยียนแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการร่วมวางแผนตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ รับผิดชอบ การร่วมรับประโยชน์จัดสรร การร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมในกิจกรรมอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกมีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในระดับน้อยที่สุด และน้อยในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์นิคมนครชุม จำกัด จังหวัดกำแพงเพชร

ชัชวาล เอี่ยมเจริญ (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันอาชญากรรมในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมีปัจจัย คือ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม ส่วนอายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรม ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

จรรยาพันธ์ เชี่ยววิทย์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาพื้นที่ป่าเขาหลวงและชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีสถานภาพด้านครอบครัว อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการเคยได้รับความเดือดร้อนหรือเคยประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างกัน การรับผลประโยชน์ การเป็นผู้นำ การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชน การติดต่อสัมพันธ์กับบุคลากรของรัฐ และความรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลอื่นต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วินัย สามารถ (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบ การจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการน้ำบาดาล สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และ พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่เทศบาล นครเชียงใหม่จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามควบคู่กับรูปแบบการ จัดการทรัพยากรน้ำบาดาลแบบชุมชนมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดการทรัพยากรแบบชุมชนมีส่วนร่วมด้วยการชัก นำจากหน่วยงานของรัฐ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก การนำรูปแบบ ดังกล่าวมาใช้จะส่งผลให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมอันประกอบด้วยการมีความคิดริเริ่มที่จะเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการและมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนในระดับมาก ส่วนการ ส่งผลให้ชุมชนมีส่วนในการตัดสินใจมีส่วนในการปฏิบัติงาน ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมและ ประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางในการดำเนินการ พบว่า ในการชักนำชุมชนให้มีส่วน ร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำบาดาล ด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีความเหมาะสมและเป็นไป ได้ในระดับมาก เรื่องที่ควรจัดทำสื่อในลำดับแรกคือ เรื่องผลกระทบจากวิกฤตการณ์น้ำบาดาล ประเภทของสื่อที่ควรใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์คือ การจัดประชุมชี้แจงโดยตรง วิทยุกระจาย จากเสียงท้องถิ่น โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ แนวทางให้การศึกษาเรื่องการจัดการ ทรัพยากรน้ำบาดาล ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และนำไปสู่กระบวนการจัดการ ทรัพยากรน้ำบาดาลอย่างมีแบบแผน มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก เรื่องที่ควรจะให้ การศึกษาในลำดับแรกคือ การฝึกอบรมเรื่องการสร้างบ่อน้ำบาดาลตามหลักวิชาการแก่ช่างเจาะน้ำ บาดาลท้องถิ่น ส่วนการบรรจุเรื่องการจัดกาทรัพยากรน้ำบาดาลไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ อยู่ในลำดับท้ายสุด แนวทางการให้กรรมสิทธิ์ในการจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลแก่ชุมชน เพื่อให้ ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรน้ำบาดาล เกิดจากการจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลอย่างมี ประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก การแบ่งรายได้ของรัฐจาก ค่าธรรมเนียมการขออนุญาตเจาะและใช้น้ำบาดาล รายได้จากค่าใช้น้ำบาดาลให้แก่ชุมชน กลุ่ม ตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ควรแบ่งให้ชุมชนมากกว่าร้อยละ 50 แนวทางปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนท้องถิ่น มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มาก โดยมีขั้นตอน การปฏิบัติงานร่วมกัน 5 ขั้นตอน คือ 1. ร่วมกันสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการ ทรัพยากรน้ำบาดาลของชุมชน 2. ร่วมกันวางแผนดำเนินกิจกรรม 3. ร่วมกันปฏิบัติงานตามแผน 4. ร่วมกันจัดการผลประโยชน์ 5. ร่วมกันติดตามและประเมินผล

อุดม คุณชมพู่ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและสถานภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ได้แก่ การให้แรงกระตุ้นในการทำงาน การประสานงาน การประเมินผล และการวางแผนงาน (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

สุรัตน์ รัตนะ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ส่วนเพศ การศึกษา ปัจจัยด้านสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาในการเข้ามาอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมในการวางแผน ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมตรวจสอบมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ตามลำดับ

ฐิติ ตรีภูมิลิศจันทร์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ รายได้ของครอบครัว และการได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และระดับ 0.05 คือ อายุ ระดับการศึกษา และความคาดหวังผลตอบแทนจากการจัดการป่าชุมชน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และที่ระดับ 0.05 พบว่า (1) ขั้นตอนการร่วมศึกษาสถานการณ์ ที่ระดับ 0.01 คือ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และการได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และที่ระดับ 0.05 คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน หรือชุมชน และความคาดหวังผลตอบแทนจากการจัดการป่าชุมชน (2) ขั้นตอนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ที่ระดับ 0.01 คือ รายได้ของครอบครัว และการได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และที่ระดับ 0.05 คือ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (3) ขั้นตอนการร่วมดำเนินกิจกรรม ที่ระดับ 0.01 คือ รายได้ของ

ครอบครัว และการได้รับฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และที่ระดับ 0.05 คือ อายุ รายได้ของครอบครัว และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (4) ขั้นตอนการร่วมติดตามประเมินผล ที่ระดับ 0.01 คือ การได้รับฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และที่ระดับ 0.05 คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และความคาดหวังผลตอบแทนจากการจัดการป่าชุมชน

วารุณี ล้อมลิ้ม (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนภายหลังการปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2540 : ศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตการปกครองของ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 26 – 35 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน หรือพนักงานธนาคาร และมีรายได้อยู่ในระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท (2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่และกระบวนการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง (3) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ด้านรัฐธรรมนูญ อยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ด้านประชาธิปไตยแบบตัวแทนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความรู้มากที่สุดในเรื่องการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รองลงมา คือ เรื่องการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง (4) ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ และกระบวนการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อิทธิโชค ช่างฉ่า (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของผู้นำท้องถิ่น ในการพัฒนาหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย – กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย – กัมพูชา มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านด้านรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีส่วนร่วมดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด และมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประเภทผู้นำท้องถิ่น ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านการพัฒนาของผู้นำท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน และสื่อที่ผู้นำท้องถิ่น ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน ขนาดพื้นที่ ทำกิน และระยะเวลาการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนในภาพรวม

นเรศ ชมนบุญ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันไฟป่า : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดในการมีส่วนร่วม

ในการติดตามผลงาน และรับผิดชอบในการป้องกันไฟฟ้า รongลงมา คือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมป้องกันไฟฟ้า และการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้า ได้แก่ เพศ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ระยะทางจากแหล่งทำกินถึงป่า รายได้ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นผู้นำกลุ่มงานสังคม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้

มนู รอดภัย (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาปากกว้าง ตำบลธรรมแสน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ผลตอบแทน เพศ อายุ และรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม สำหรับปัญหาในการดำเนินงานพบว่า ราษฎรบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จำเป็นจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องทั่วถึง และกำหนดกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร โดยความเห็นชอบของราษฎรในชุมชนทั้งหมด ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของป่าชุมชนทุกด้าน และพัฒนาอาชีพของราษฎรให้มีความมั่นคงให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเกิดความยั่งยืนตลอดไป

เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบล การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ส่วน เพศ อายุ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์สูงสุด รongลงมา ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมค้นหาปัญหา และร่วมตรวจสอบ และติดตามผลมีค่าต่ำสุดตามลำดับ

บรรพต มาลีหวล (2544) ศึกษานโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อาชีพหลัก ขนาดการถือครองที่ดิน ความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ส่วนรายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพรอง และระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อินทรี สมบัติชัย (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านสวนพลูและบ้านป่าอู ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี พบว่าประชาชนในหมู่บ้านสวนพลูและบ้านป่าอูมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนของบ้านสวนพลู ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ด้านการศึกษา ขนาดพื้นที่ถือครอง ทัศนคติเกี่ยวกับป่าชุมชน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยที่มีผลรองลงมา คือ ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ ความรู้สึกเป็นเจ้าของป่าชุมชน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับบ้านป่าอู ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อปี ขนาดพื้นที่ถือครอง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของป่าชุมชน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยที่มีผลรองลงมา คือ ปัจจัยด้านความรู้สึกเกี่ยวกับป่าชุมชน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมควร สุรภพพิศิษฐ์ (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศ และสมาชิกกลุ่มมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ ๗ ส่วนระดับการศึกษา และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ และยังพบอีกว่าครัวเรือนที่ได้รับข่าวสารมาก จะมีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าครัวเรือนที่ไม่ได้รับข่าวสาร

สมบูรณ์ อำพนพนรัตน์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่ากรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า มีส่วนร่วมในการวางแผนและโครงการป้องกันไฟป่า และมีส่วนร่วมในการปลูกป่าในพื้นที่ไฟไหม้ และต้องการให้สถานีควบคุมไฟป่าสระบุรีมาช่วยป้องกันและดับไฟป่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับไฟป่า การเข้ารับการฝึกอบรม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม การรับรู้ข่าวสาร ส่วนปัญหาในการป้องกันไฟป่าส่วนใหญ่พบว่า การประชาสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีน้อยมาก รายได้ของครอบครัวน้อย สุขภาพไม่ดี และมีภาระครอบครัวมาก ส่งผลให้มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าน้อย

เพศกับการมีส่วนร่วม

พรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกัน

และบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ไม่แตกต่างกัน

วันเพ็ญ นพไชสง (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า เพศ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

วัลยา โปนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลของต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของเพศชายและหญิงในขั้นตอนการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาขั้นตอนการติดตามและประเมินผล และภาพรวมในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่ามีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่เพศชายจะมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะในขั้นตอนการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพศชายมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วม เท่ากับ 3.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 จัดว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง ในขณะที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.58 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 จัดว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในขั้นตอนการติดตามและประเมินผลและภาพรวมในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมร่วมจัดอยู่ในระดับปานกลางทั้งเพศชายและเพศหญิง การมีส่วนร่วมของประชาชนเพศชายและเพศหญิงในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาและขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนพบว่ามีมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเพศชายจะมีค่าเฉลี่ยส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

วลัยพร ดาวสุวรรณ (2533) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล พบว่า เพศชาย มีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

ประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532) สรุปงานวิจัยเรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสุพรรณบุรี พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา

เชียรชัย บุรพาชนก (2532) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมสุขภาพของหมู่บ้านพึ่งตนเอง ทางสาธารณสุขมูลฐาน ในจังหวัดระยอง พบว่า เพศชายจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมสุขภาพมากกว่าเพศหญิง

สมใจ เข้มเจริญ (2531) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า เพศ ไม่เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ผลจากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเพศ คือ เพศ ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

ถม ทรัพย์เจริญ (2524) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง

อายุกับการมีส่วนร่วม

พรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน

จำเนียร โกมลวานิช (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจตุรพักตดิน ด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ: ศึกษากรณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัจจัยเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานด้านการจัดทำข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มในการมีส่วนร่วมด้านการจัดการน้ำชลประทานและด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

วัลยา โพนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมแตกต่างกันในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนขั้นตอนการติดตามและประเมินผลและภาพรวมในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่พบว่าในภาพรวมทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนขั้นตอนการติดตามและประเมินผลของประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.38, 3.59, 2.94 และ 2.94 ตามลำดับจัดว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในภาพรวมทุกขั้นตอนและขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำ

เท่ากับ 2.46 และ 2.57 ตามลำดับ จัดว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนและขั้นตอนการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 2.20 และ 1.91 ตามลำดับจัดว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำในขณะที่ขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปจะมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.96 จัดว่ามีส่วนร่วมในระดับสูงซึ่งสูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.07 และจัดว่ามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

สมใจ เข้มเจริญ (2531) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสะเอียบ จังหวัดแพร่ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สุเมธ แสงนิ่มนวล (2531) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในกิจกรรมหมู่บ้านแบบคหบาล ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์เคหะสถานกรุงเทพมหานคร จัดทำโครงการ 4 กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก

กรรณิกา ชมดี (2524) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการศึกษากับการมีส่วนร่วม

พรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชน ในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน

วัลยา โปนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ พบว่าประชาชนที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.03 และ 3.06 ตามลำดับจัดว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการติดตามประเมินผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมหมาย กิตยากุล (2542) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ได้แก่ เพศ รายได้ ระยะเวลาการอยู่อาศัย การได้รับข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

ดอกไม้ บุญสิน (2540, น. 82) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนเจ้าพนักงานตำรวจในการควบคุมอาชญากรรม ศึกษากรณีเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีการศึกษาตั้งแต่ ม.3 ขึ้นไป มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ตำรวจมากที่สุด

ปัญญา ธนะสัมบุญ (2535, น. 53-55) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชนตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนในจังหวัดปทุมธานีที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาชนบทตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด

แต่การศึกษาของ สมใจ เข้มเจริญ (2531) พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สอดคล้องกับประภาศรี พิทักษ์สินสุข (2532) ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ในเชิงผกผันกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา และแพทยา แก้วพวง (2533) ผู้ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่ำ

อนุสรณ์ สุวรรณสทิศกร (2529) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการสร้างงานในชนบท ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการสร้างงานในชนบท สอดคล้องกับเชิรชัย บุรพชนก (2532) ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และ วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) ซึ่งสรุปได้ว่า การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

อาชีพกับการมีส่วนร่วม

จำเนียร โกมลวานิช (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจตุรพักตรพิมาน ด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ: ศึกษากรณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยอาชีพทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในภาพรวมด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำชลประทานและด้านการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา

วัลยา โปนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชน ในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอาชีพต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการติดตามประเมินผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกับการมีส่วนร่วม

พรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกัน

และบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน

เบญจมาศ จันทร์เอี่ยม (2536 : 80) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างบ้านสวนพลูกับบ้านหูช้าง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี พบว่า สตรีในหมู่บ้านสวนพลูและบ้านหูช้าง ที่มีการตั้งถิ่นฐานในระยะเวลาานาน คือ มากกว่า 15 ปี จะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าสตรีที่มีการตั้งถิ่นฐานในระยะเวลาสั้น

มานิตย์ จันทร์จำเริญ (2535) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาล ตำบลห้วยขวาง พบว่า ประชาชนในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาล ตำบลห้วยขวาง ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกิน 10 ปี มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสูง

วรัทสน์ วานิชอังกูร (2534 : 211-215) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นไทยมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณี 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นไทยมุสลิมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นมากกว่า จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่าผู้นำท้องถิ่นที่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นน้อยกว่า

สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วม

วัลยา โปนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลของต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการติดตามประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532, น. 98-99) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง หมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดปทุมธานี พบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านจัดสรรมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม

รายได้กับการมีส่วนร่วม

พรรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน

จำเนียร โกมลวานิช (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจตุรพักดิน ด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ: ศึกษากรณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยระยะเวลาการเป็นสมาชิกมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในภาพรวมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาและด้านการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

วัลยา โพนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างกัน โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการวางแผนแก้ไข้ปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการปฏิบัติงานตามแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรีของประชาชนในขั้นตอนการติดตามประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วลัยพร ดาวสุวรรณ (2533) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บึงขุนทะเล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 4,001 ถึง 6,001 บาทและรายได้ 2,000 บาท และต่ำกว่าตามลำดับ

ประสพสุข คีรินทร์ (2531) ได้ศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ พบว่า รายได้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ

สกนธ์ จันทักษ์ (2528) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง พบว่า ระดับรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2528) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาหิน ตำบลวังน้ำลึก อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่แตกต่างกัน

สุจินต์ ดาววีระกุล (2527) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่วนหนึ่ง ได้แก่ รายได้มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

อาสาพห์ เกษมทรัพย์ (2524) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามโรงเรียนของผู้ปกครองในเขตอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในโรงเรียนชุมชน

กรรณิกา ชมดี (2524) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การได้รับข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สกนธ์ จันทักษ์ (2528) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับฟังข่าวสารมาก มีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการรับฟังข่าวสารน้อย

ถม ทรัพย์เจริญ (2524) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ที่ติดตามข่าวสารจากวิทยุ หรือหนังสือพิมพ์สูง จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ติดตามรับรู้ข่าวสารต่ำ

สมใจ เข้มเจริญ (2531) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า การได้รับข่าวสารของประชาชนในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ความรู้ความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุเมธ แสงนันทนวล (2531) ศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการพัฒนามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก และวลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533) ศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับน้อย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาลักษณะและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ตลอดจนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบวิธีการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ระยะเวลาในการวิจัย
7. งบประมาณ

1. รูปแบบวิธีการการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) เนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาจากประชากรจำนวนมากและเก็บข้อมูลในช่วงเวลาหนึ่งพร้อมกันทั้งหมดเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ซึ่งเน้นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสำรวจความคิดเห็นตัวแทนของของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง เตรียมคำถามมาก่อน และสอบถามแนวลึก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) คือ ประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี จำนวน 956 คน รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงรายละเอียดประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

ลำดับที่	จังหวัด	เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ	
			รวม
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1			
1	ชัยนาท		21
2	นครสวรรค์		21
3	สุพรรณบุรี		47
4	กาญจนบุรี		11
	รวม		100
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้งรูปแบบที่ 2			
1	กาญจนบุรี		186
2	ชัยนาท		116
3	นครสวรรค์		186
4	อุทัยธานี		125
5	สุพรรณบุรี		243
	รวม		856
	รวมทั้งสิ้น (รูปแบบที่1+2)		956

ที่มา : โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง เดือนสิงหาคม 2558

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนของประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี ทั้งหมด จำนวน 285 คน หลังจากได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดแล้ว ทำการหาจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านที่ต้องทำการสุ่มหาจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนหรือแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ประชากรแต่ละระดับชั้นได้รับการเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการจะนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง จึงได้กลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามพื้นที่ในแต่ละโครงการ พื้นที่ละ 40 คน จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริงในการวิจัยทั้งหมด 320 คน เพื่อให้การวิจัยนี้เป็นประโยชน์แก่ทางการราชการในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรในการขาดแคลนทรัพยากรน้ำที่ใช้ใน โดยมีการเกณฑ์การสุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังจะกล่าวถึงตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 ขั้นตอนการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยนำสูตรทาโร ยามานะ (Taro Yamane) มาใช้ในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้งนี้โดยเลือกศึกษาจากประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี ซึ่งมีเกษตรกรทั้งหมดจำนวน 285 คน

สำหรับเหตุผลที่เลือกใช้สูตรดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนของการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า ดังนี้

$$n = \frac{956}{1 + (956 (0.05)^2)}$$

$$n = 285$$

จากการแทนค่าตามสูตรข้างต้น ทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน

เมื่อทราบขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ลำดับต่อไป ผู้วิจัย ดำเนินสุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการวิจัย โดยเลือกใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ซึ่งได้ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2.2.2 ขั้นตอนการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อหาสัดส่วนที่เหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรของแต่ละชุมชน ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างของแต่ละชุมชน} = \frac{(\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละชุมชน})}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

หลังจากได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดแล้วทำการหาจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ที่ต้องทำการสุ่มหาจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนหรือแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ประชากรแต่ละระดับชั้นได้รับการเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดเท่ากับ 285 คน และจำนวนประชากรทั้งหมดที่เป็นตัวแทนในการวิจัยเท่ากับ 956 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ระดับชั้นภูมิ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี รายละเอียดดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงรายละเอียดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล
เพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2

ลำดับที่	จังหวัด	เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ	
		รวม	กลุ่มตัวอย่าง แต่ละพื้นที่
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1			
1	ชัยนาท	21	7
2	นครสวรรค์	21	7
3	สุพรรณบุรี	47	14
4	กาญจนบุรี	11	4
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 2			
1	กาญจนบุรี	186	55
2	ชัยนาท	116	34
3	นครสวรรค์	186	55
4	อุทัยธานี	125	37
5	สุพรรณบุรี	243	72
รวมทั้งสิ้น		956	285

ที่มา: จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane) และการสุ่มแบบชั้นภูมิ
อย่างเป็นสัดส่วนหรือแบบชั้น (Proportional Stratified Random Sampling).

2.2.3 ขั้นตอนการการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากทราบจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แล้ว จะทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี เป็นกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่คำนวณได้ในขั้นที่ 2 และนำแบบสอบถามไปสอบถามตามจำนวนที่ได้มีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนจนครบถ้วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยภาคสนาม คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามตัวแทนของประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้ง รูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างขึ้นจากการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีการทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) ทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นทางสถิติก่อนนำไปใช้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) เป็นแบบเลือกตอบ มีข้อความทั้งสิ้น จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก สถานภาพของกลุ่มสมาชิก เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ประกอบด้วย ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งสิ้น 25 ข้อ เป็นการสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดให้

ระดับ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ระดับ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ประกอบด้วย ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด มีจำนวนข้อความทั้งสิ้น 5 ข้อ

3.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งแนวคิดการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อให้เข้าใจถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้

3.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากตำราและเอกสารงานวิจัยต่างๆ เพื่อเตรียมสร้างแบบสอบถาม

3.2.3 กำหนดขอบเขตของข้อคำถามจากประเด็นและตามวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา

3.2.4 สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสำหรับแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบทดสอบไปปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและนำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาไปดำเนินการ ซึ่งรายละเอียดผู้วิจัยจะกล่าวในลำดับต่อไป

3.3 การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

3.3.1 การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างเรียบร้อยแล้วไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ เสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข และเมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม รวมถึงความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และแก้ไขปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC: Index of item – objective congruence) ของแต่ละข้อคำถามโดยใช้สูตร (วิไลนา สุนทรชัย, 2547: 19-20) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

R = ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องหรือไม่ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1	เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามหรือข้อความวัดตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน 0	เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามหรือข้อความวัดตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน -1	เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามหรือข้อความวัดไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

จากผลการวิเคราะห์เลือกหาคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ ผลการวิเคราะห์เลือกหาคำถามที่มีค่า IOC จากผลของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสมบูรณ์ และความครอบคลุมของเนื้อหา ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1 จึงนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

จากการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.87

3.3.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability)

1) การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจริงจำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้ (try-out) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Reliability Coefficient Alpha) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ และสามารถนำไปใช้ รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้ (นลินี ณ นคร, 2550: 179-199)

ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคคำนวณได้ตามสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
	k	แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน ผลรวมค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแต่ละคน

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว ไปดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3) จากการนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อให้แบบสอบถามที่ใช้วัดนั้น มีความเชื่อมั่น และเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.837

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง ทั้งจากเอกสาร ประเภทต่างๆ ได้แก่ ตำรา หนังสือ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่อจากสิ่งพิมพ์ อื่นๆ ซึ่งจัดเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ตลอดจนเพื่อทราบปัญหา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มีวิธีการดังต่อไปนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

เนื่องจากข้อมูลในชั้นนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง ดังนั้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวโดยใช้เครื่องมือหลัก คือ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้ว โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. หลังจากได้แบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการชี้แจงรายละเอียดแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง

2. รวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้อง ลงรหัสเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และแปลผล โดยนำเสนอผลในรูปของค่าสถิติ พร้อมทั้งคำบรรยาย ส่วนแบบสอบถาม ปลายเปิดจะนำมาจัดระเบียบข้อมูลแยกหมวดหมู่ตามตัวแปรและนำไปวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาบรรยาย (descriptive data analysis) ต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประเภทต่างๆ ได้แก่ เอกสารวิชาการ หนังสือ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่อจากสิ่งพิมพ์อื่นๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ หนังสือสั่งการ และเอกสารต่างๆ ของทางราชการ ตลอดจนสื่อออนไลน์ประเภทอินเทอร์เน็ต เพื่อประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการวิจัย โดยเฉพาะการสร้างเครื่องมือ การสำหรับการวิจัย แบบสอบถาม รวมทั้งยังได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง บางส่วนไปใช้เป็นประเด็นสนับสนุนหรือข้อโต้แย้งผลการวิจัย ที่ค้นพบในครั้งนี้ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการอภิปรายผลด้วย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำเอาโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณใน 2 รูปแบบ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics)

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD)

ทั้งนี้ ได้กำหนดค่าน้ำหนักของการให้คะแนนสำหรับคำตอบจากแบบสอบถามในตอนที 2 ดังนี้

- ระดับ 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
- ระดับ 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
- ระดับ 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
- ระดับ 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
- ระดับ 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

กำหนดช่วงคะแนนระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) สามารถแสดงผลได้ 5 ระดับ ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาสมมติฐาน ดังนี้

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษาระยะเวลาการเป็นสมาชิก และสถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกร ผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ วิเคราะห์โดยการหาค่า t-Test สำหรับสถานภาพด้านเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Anova) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรเป็นรายกลุ่ม กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม จะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้ง โดยใช้ Scheffe Analysis

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนนี้เป็นการสรุปประเด็นจากแบบสอบถามในตอนที 3 ซึ่งมีข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยการจัดกลุ่มข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกันตามตัว

แปรที่ศึกษา และนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาบรรยายในการนี้ได้ นำค่าสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) มาช่วยในการวิเคราะห์ด้วย เพื่อให้ทราบความถี่และร้อยละของผู้ตอบที่มีต่อข้อคำถามนั้นๆ

6. ระยะเวลาในการวิจัย

ตารางที่ 3.3 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการวิจัย							
	เดือนที่ 1-3	เดือนที่ 4-6	เดือนที่ 7-9	เดือนที่ 10-12	เดือนที่ 13-15	เดือนที่ 16-19	เดือนที่ 20-21	เดือนที่ 22-24
ทำการทบทวนวรรณกรรม	←————→							
สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย								
ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ			←————→					
เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม					←————→			
ดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล						←————→		
สรุปและจัดทำเป็นรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์							←————→	

* เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2557 ถึง ธันวาคม 2559.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล และแสดงผล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้องค์ความรู้จากการเก็บแบบสอบถาม จำนวน 285 ชุด และข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์ และแปลผล

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำอักษรย่อและสัญลักษณ์ มาใช้ ดังนี้

n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการแจกแจงแบบเอฟ (f-distribution)
F-Prop	แทน	ความน่าจะเป็นสำหรับบอกนัยสำคัญในสถิติ
df	แทน	ชั้นแห่งความอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสอง (sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง (mean of square)
P	แทน	ระดับนัยสำคัญของการทดสอบ
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอเป็น 4 ตอนดังนี้

**ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล
เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)**

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	144	50.60
หญิง	141	49.40
รวม	285	100.00

จากตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตาม เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่า เพศหญิง โดยเป็นเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60 และเป็นเพศหญิง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 49.40

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม อายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18-29 ปี	16	5.75
30-39 ปี	104	36.55
40-49 ปี	89	31.30
50-59 ปี	58	20.50
60 ปีขึ้นไป	17	5.90
รวม	285	100.00

จากตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตาม อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 36.55 รองลงมา มีอายุ 40-49 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 มีอายุ 50-59 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90 และมีอายุ 18-29 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	105	37.01
มัธยมศึกษาตอนต้น	62	21.82
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	55	19.23
ปวส./อนุปริญญา	32	11.31
ปริญญาตรี	29	10.31
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.32
รวม	285	100.00

จากตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตาม ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 37.01 รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 21.82 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23 มีการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.31 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10.31 มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.32 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

ระยะเวลาการเป็นสมาชิก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	12	4.12
1 ปี	21	7.42
2 ปี	35	12.23
3 ปี	54	19.03
มากกว่า 3 ปี	163	57.20
รวม	285	100.00

จากตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก พบว่า ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 3 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็น

ร้อยละ 57.20 รองลงมา มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 3 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 19.03 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 2 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 12.23 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 1 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.42 และน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.12

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิก
เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกร ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หัวหน้ากลุ่ม	43	15.13
คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	90	31.45
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	152	53.42
รวม	285	100.00

จากตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 53.42 รองลงมา เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 31.45 เป็นหัวหน้ากลุ่ม จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 15.13 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

ผู้วิจัยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดช่วงคะแนนระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) สามารถแสดงผลได้ 5 ระดับ ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล
เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในภาพรวม

ภาพรวม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านการร่วมรับรู้	3.95	0.78	มาก	1
ด้านการร่วมคิด	3.73	0.87	มาก	4
ด้านการร่วมทำ	3.86	0.79	มาก	3
ด้านการร่วมประเมินผล	3.93	0.78	มาก	2
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	3.21	0.98	ปานกลาง	5
รวม	3.74	0.84	มาก	

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า “ด้านการร่วมรับรู้” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.95$) “ด้านการร่วมประเมินผล” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{x} = 3.93$) และ “ด้านการร่วมรับผลประโยชน์” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = 3.21$)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2
(สุพรรณบุรี) ในด้านการรับรู้

ด้านการรับรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การรับรู้ความเป็นมาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร	3.90	0.88	มาก	2
การรับรู้ปัญหาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร	3.99	0.76	มาก	1

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านการรับรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่เกิดขึ้น	3.76	0.80	มาก	4
การรับรู้ว่าคุณสมบัติอาศัยอยู่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร	3.85	0.80	มาก	3
รวม	3.93	0.78	มาก	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการรับรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การรับรู้ปัญหาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.99$) “การรับรู้ความเป็นมาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{x} = 3.90$) และ “การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่เกิดขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = 3.76$)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมคิด

ด้านการร่วมคิด	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำไปบรรจุในแผนงาน/โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร	3.61	0.92	มาก	3
การได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมชี้แจงเพื่อเสนอแนะแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.59	0.84	มาก	4

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านการร่วมคิด	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การเป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.58	0.77	มาก	5
การมีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร	3.31	0.96	ปานกลาง	6
การมีโอกาสตัดสินใจกำหนดความต้องการในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.91	0.85	มาก	1
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.73	0.81	มาก	2
รวม	3.73	0.87	มาก	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การมีโอกาสตัดสินใจกำหนดความต้องการในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.91$) “การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{x} = 3.73$) และ “การมีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = 3.31$)

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมทำ

ด้านการร่วมทำ	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา การขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.95	0.78	มาก	1
การเป็นผู้นำประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.92	0.75	มาก	2
การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.69	0.80	มาก	3
การมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลในชุมชนของการให้สำเร็จและเป็นรูปธรรม	3.63	0.80	มาก	4
การมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง	3.59	0.80	มาก	5
รวม	3.86	0.79	มาก	

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมทำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า “การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.95$) “การเป็นผู้นำประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{x} = 3.92$) และ “การมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = 3.59$)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2
(สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมประเมินผล

ด้านการร่วมประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	3.99	0.76	มาก	1
การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อบกพร่องของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	3.97	0.68	มาก	2
การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	3.96	0.78	มาก	3
การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	3.92	0.82	มาก	5
การมีส่วนร่วมในการประเมินผลสำเร็จการดำเนินงานของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	3.91	0.78	มาก	6
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชน หลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว	3.90	0.82	มาก	7
การติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	3.94	0.85	มาก	4
รวม	3.95	0.78	มาก	

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมประเมินผล

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.99$) “การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อบกพร่องของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{x} = 3.97$) และ “การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชน หลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = 3.90$)

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม			
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	อันดับ
การสามารถนำทรัพยากรน้ำบาดาลมาใช้ในการดำรงชีวิตและพึ่งตนเองด้านการเกษตรได้	2.64	1.19	ปานกลาง	3
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำบาดาลที่ใช้ในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น	3.43	1.10	ปานกลาง	1
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งเพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม	2.62	1.01	ปานกลาง	4
การได้รับการสนับสนุนจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน	3.40	1.09	ปานกลาง	2
รวม	3.21	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมรับ

ผลประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำบาดาลที่ใช้ในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{x} = 3.43$) “การได้รับการสนับสนุนจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง ($\bar{x} = 3.40$) และ “การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งเพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = 2.62$)

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3.1 เพศ ที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จำแนกตามเพศ

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	เพศชาย		เพศหญิง		t-value	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ด้านการร่วมรับรู้	3.98	0.25	3.95	0.30	0.85	0.40
ด้านการร่วมคิด	3.73	0.87	3.86	0.79	0.57	0.18
ด้านการร่วมทำ	3.55	0.58	3.59	0.56	0.54	0.59
ด้านการร่วมประเมินผล	3.76	0.35	3.76	0.41	0.33	0.97
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	3.72	0.32	3.71	0.38	0.14	0.89
รวม	3.75	0.29	3.75	0.33	0.91	0.25

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 4.12 พบว่า เพศ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ไม่แตกต่างกัน

3.2 อายุ ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จำแนกตามอายุ

ระดับการมีส่วนร่วมของ เกษตรกร	แหล่งความ แปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ด้านการร่วมรับรู้	ระหว่างกลุ่ม	4	.224	.075	1.153	.332
	ภายในกลุ่ม	281	5.693	.065		
	รวม	285	5.916			
ด้านการร่วมคิด	ระหว่างกลุ่ม	4	.107	.036	.579	.630
	ภายในกลุ่ม	281	5.396	.061		
	รวม	285	5.502			
ด้านการร่วมทำ	ระหว่างกลุ่ม	4	.072	.024	.238	.870
	ภายในกลุ่ม	281	8.855	.101		
	รวม	285	8.927			
ด้านการร่วมประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	4	2.468	.823	6.582	.000**
	ภายในกลุ่ม	281	11.001	.125		
	รวม	285	13.470			
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4	1.386	.462	4.789	.004**
	ภายในกลุ่ม	281	8.487	.096		
	รวม	285	9.873			
โดยภาพรวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	4	.612	.204	4.262	.007**
	ภายในกลุ่ม	281	4.213	.048		
	รวม	285	4.825			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 4.13 พบว่า อายุ ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อายุที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการร่วมประเมินผล ด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ตารางที่ 4.14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมประเมินผล จำแนกตามอายุ

อายุ	18-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
18-29 ปี	-	-	-	-	-
30-39 ปี	-	-	.99	.29	.05*
40-49 ปี	-	.99	-	.09	.00**
50-59 ปี	-	.29	.09	-	.52
60 ปีขึ้นไป	-	.05*	.00**	.52	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.14 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

1. เกษตรกรที่มีอายุ 30-39 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. เกษตรกรที่มีอายุ 40-49 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. นอกจากนั้นทุกคู่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.15 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ จำแนกตามอายุ

อายุ	18-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
18-29 ปี	-	-	-	-	-
30-39 ปี	-	-	.98	.26	.02*
40-49 ปี	-	.98	-	.11	.00**
50-59 ปี	-	.26	.11	-	.32
60 ปีขึ้นไป	-	.02*	.00**	.32	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.15 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

1. เกษตรกรที่มีอายุ 30-39 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. เกษตรกรที่มีอายุ 40-49 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. นอกจากนั้นทุกคู่ไม่แตกต่างกัน

3.3 ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ด้านการร่วมรับรู้	ระหว่างกลุ่ม	4	.447	.112	1.394	.236
	ภายในกลุ่ม	281	20.767	.080		
	รวม	285	21.214			

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ด้านการร่วมคิด	ระหว่างกลุ่ม	4	18.111	4.528	17.564	.000**
	ภายในกลุ่ม	281	66.767	.258		
	รวม	285	84.878			
ด้านการร่วมทำ	ระหว่างกลุ่ม	4	4.040	1.010	7.250	.324
	ภายในกลุ่ม	281	36.081	.139		
	รวม	285	40.120			
ด้านการร่วมประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	4	5.687	1.422	12.836	.232
	ภายในกลุ่ม	281	28.686	.111		
	รวม	285	34.373			
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4	4.040	1.010	7.250	.723
	ภายในกลุ่ม	281	36.081	.139		
	รวม	285	40.120			
โดยภาพรวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	4	4.173	1.043	12.076	.000**
	ภายในกลุ่ม	281	22.377	.086		
	รวม	285	26.550			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการร่วมคิด

ตารางที่ 4.17 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยม				
		มัธยมศึกษาตอนต้น	ศึกษาตอนปลาย / ปวช.	ปวส./อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษา	-	.03*	.00**	.00**	.00**	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	.03*	-	.03*	.00**	.45	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	.00**	.03*	-	.39	.39	-
ปวส./อนุปริญญา	.00**	.00**	.39	-	.01**	-
ปริญญาตรี	.00**	.45	.39	.01**	-	-
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.17 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

1. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
4. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
5. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

7. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

8. นอกจากนั้นทุกคู่ไม่แตกต่างกัน

3.4 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

ตารางที่ 4.18 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
จำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ด้านการร่วมรับรู้	ระหว่างกลุ่ม	4	.886	.221	2.822	.402
	ภายในกลุ่ม	281	20.328	.078		
	รวม	285	21.214			
ด้านการร่วมคิด	ระหว่างกลุ่ม	4	33.431	8.358	42.076	.062
	ภายในกลุ่ม	281	51.447	.199		
	รวม	285	84.878			
ด้านการร่วมทำ	ระหว่างกลุ่ม	4	12.385	3.096	28.915	.000*
	ภายในกลุ่ม	281	27.735	.107		
	รวม	285	40.120			
ด้านการร่วมประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	4	10.961	2.740	30.315	.243
	ภายในกลุ่ม	281	23.412	.090		
	รวม	285	34.373			
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4	10.220	2.555	40.526	.092
	ภายในกลุ่ม	281	16.329	.063		
	รวม	285	26.550			

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
โดยภาพรวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	4	.886	.221	2.822	.000*
	ภายในกลุ่ม	281	20.328	.078		
	รวม	285	21.214			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการร่วมทำ

ตารางที่ 4.19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมทำ จำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

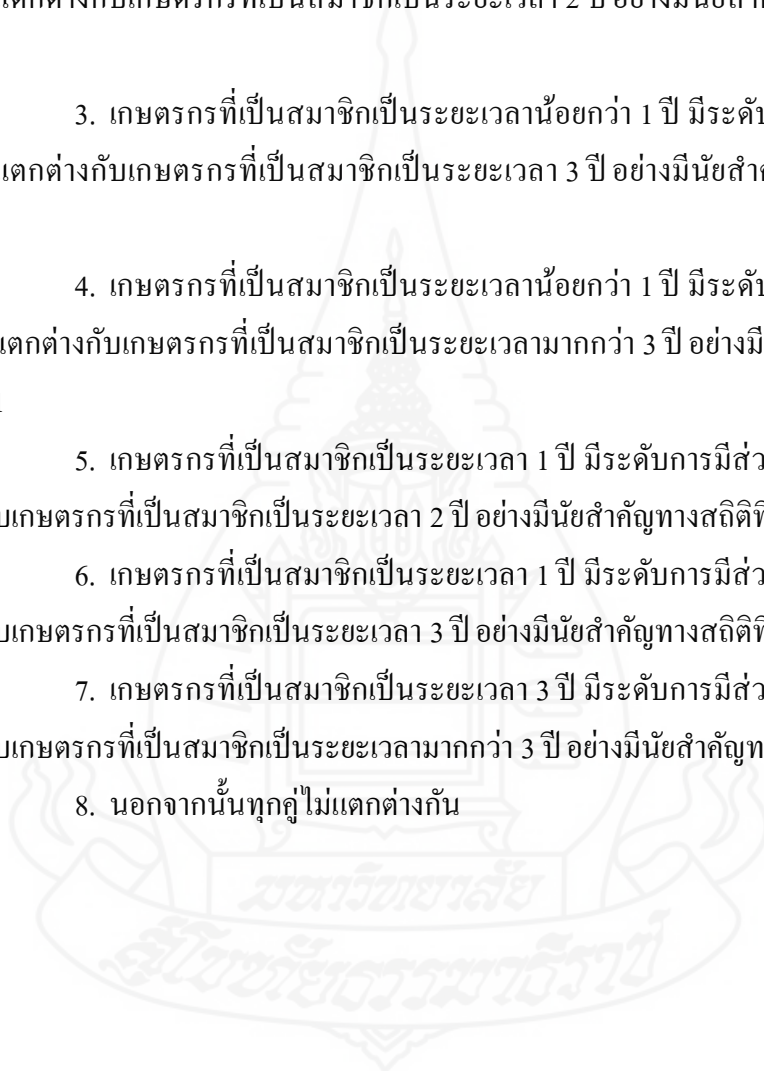
ระยะเวลาการเป็นสมาชิก	น้อยกว่า1ปี	1ปี	2ปี	3ปี	มากกว่า3ปี
น้อยกว่า1ปี	-	.03*	.00**	.00**	.00**
1ปี	.03*	-	.03*	.00**	.45
2ปี	.00**	.03*	-	.39	.39
3ปี	.00**	.00**	.39	-	.01**
มากกว่า3ปี	.00**	.45	.39	.01**	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.19 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

1. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 1 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
4. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
5. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 1 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
6. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 1 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
7. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
8. นอกจากนั้นทุกคู่ไม่แตกต่างกัน

3.5 สถานภาพของกลุ่มสมาชิกที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิก

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ด้านการร่วมรับรู้	ระหว่างกลุ่ม	4	.886	.221	2.822	.026
	ภายในกลุ่ม	281	20.328	.078		
	รวม	285	21.214			
ด้านการร่วมคิด	ระหว่างกลุ่ม	4	33.431	8.358	42.076	.000**
	ภายในกลุ่ม	281	51.447	.199		
	รวม	285	84.878			
ด้านการร่วมทำ	ระหว่างกลุ่ม	4	12.385	3.096	28.915	.382
	ภายในกลุ่ม	281	27.735	.107		
	รวม	285	40.120			
ด้านการร่วมประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	4	10.961	2.740	30.315	.983
	ภายในกลุ่ม	281	23.412	.090		
	รวม	285	34.373			
ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4	33.431	8.358	42.076	.739
	ภายในกลุ่ม	281	51.447	.199		
	รวม	285	84.878			
โดยภาพรวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	4	10.220	2.555	40.526	.000**
	ภายในกลุ่ม	281	16.329	.063		
	รวม	285	26.550			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 4.20 พบว่า สถานภาพของกลุ่มสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สถานภาพของกลุ่มสมาชิกที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการร่วมคิด

ตารางที่ 4.21 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ด้านการร่วมคิด จำแนกตาม สถานภาพของกลุ่มสมาชิก

สถานภาพของกลุ่มสมาชิก	หัวหน้ากลุ่ม	คณะกรรมการ กลุ่มผู้ใช้น้ำ	สมาชิก กลุ่มผู้ใช้น้ำ
หัวหน้ากลุ่ม	-	.99	.00**
คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	.99	-	.00**
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	.00**	.00**	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.21 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า

1. เกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นหัวหน้ากลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
2. เกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรแตกต่างกับเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
3. นอกจากนั้นทุกคู่ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

ผู้วิจัยใช้การหาค่าความถี่ (frequency) ของจำนวนคนที่แสดงความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) เป็นคำถามปลายเปิด

ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนคน แสดงความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

แนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	จำนวน (คน)
จัดหน่วยอาสาสมัครเพื่อคอยดูแลชุมชนและช่วยเหลือเกษตรกรเมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ หรืออุปกรณ์ส่งน้ำ	12
จัดประชุมร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อระดมความคิดเห็นของเกษตรกรในชุมชนในการช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นเมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ และหาวิธีการป้องกันปัญหาขาดแคลนน้ำ	11
ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดอบรมประเมินผล และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล	10
ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลผ่านช่องทางต่างๆ ภายในชุมชน	9
จัดตั้งมูลนิธิหรือองค์กรการกุศลเพื่อเก็บเงินที่ได้จากการระดมทุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนและสามารถนำไปใช้เมื่อมีปัญหา	8
ปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนรักการอนุรักษ์	2
การจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำ ประชาชนต้องการให้มีการดูแลมากกว่าที่เป็นอยู่สภาพปัจจุบัน	2
มีสถานที่เก็บกักน้ำจัดคันตุนไว้ใช้และไล่น้ำเค็มในฤดูแล้ง	2
ภาครัฐควรจัดทำโครงการและแจ้งให้ประชาชนได้ร่วมดำเนินการและเป็นกรรมการร่วมเพื่อตรวจสอบ	1

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ บาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)	จำนวน (คน)
ทำทดกั้นน้ำเป็นช่วงๆ เพื่อเก็บกักน้ำ	1
มีเขื่อนที่ปิดได้ในฤดูแล้ง เพื่อเก็บกักน้ำไว้เพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค	1
มีการขุดคลอง	1
กำจัดวัชพืชในลำน้ำ	
อยากให้จัดการทรัพยากรน้ำ โดยดูแลมากขึ้น และปฏิบัติงานจริงจัง	1
เพิ่มความร่วมมือร่วมใจในการรักษาแม่น้ำให้สะอาด เพื่อประโยชน์ของประชาชน	1
จัดกิจกรรมรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของแหล่งน้ำธรรมชาติ	1

จากตารางที่ 4.22 พบว่า แนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ “จัดหน่วยอาสาสมัครเพื่อคอยดูแลชุมชนและช่วยเหลือเกษตรกรเมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ หรืออุปสรรคส่งน้ำ” รองลงมา “การจัดประชุมร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์เพื่อระดมความคิดของเกษตรกรในชุมชนในการช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นเมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ และหาวิธีการป้องกันปัญหาขาดแคลนน้ำ” “ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดอบรมประเมินผล และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล” “ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลผ่านช่องทางต่างๆ ภายในชุมชน” และ “จัดตั้งมูลนิธิหรือองค์กรการกุศลเพื่อเก็บเงินที่ได้จากการระดมทุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนและสามารถนำไปใช้เมื่อมีปัญหา” ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

1.1.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ

1.1.3 พัฒนาแนวทางระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) เนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาจากประชากรจำนวนมากและเก็บข้อมูลในช่วงเวลาหนึ่งพร้อมกันทั้งหมดเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ซึ่งเน้นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสำรวจความคิดเห็นส่วนตัวแทนของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งการสอบถามแบบมีโครงสร้าง เตรียมคำถามมาก่อน และสัมภาษณ์แนววิถีเฉพาะผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาน้ำบาดาลเขต 2 (สุพรรณบุรี) ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาน้ำบาดาลเขต 2 (ราชบุรี) หน้าโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้งรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 ตลอดจน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสภภัยแล้งในสังกัดสำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาลเขต 2 (จังหวัดสุพรรณบุรี) รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งครอบคลุมในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรตลอดจน

ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนะแนวทางการในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

1.3 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยภาคสนาม คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะคำถามปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสอบถามตัวแทนของประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งรูปแบบที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี และรูปแบบที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี และสุพรรณบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างขึ้นจากการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีการทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) ทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นทางสถิติก่อนนำไปใช้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) เป็นแบบเลือกตอบ มีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก สถานภาพของกลุ่มสมาชิก เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ประกอบด้วย ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งสิ้น 25 ข้อ เป็นการสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ประกอบด้วย ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 5 ด้าน

1.4 การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

1.4.1 การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างเรียบร้อยแล้ว ไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ เสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข และเมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้ว ได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 การ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม รวมถึงความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และแก้ไข

ปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง คำถามรายข้อกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (IOC: Index of item – objective congruence) ของแต่ละ ข้อคำถามโดยใช้สูตร (วัฒนา สุนทรชัย, 2547: 19-20) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
 R = ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยที่

ข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องหรือไม่ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1	เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามหรือข้อความวัดตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน 0	เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามหรือข้อความวัดตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน -1	เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามหรือข้อความวัดไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

จากผลการวิเคราะห์เลือกหาคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ ผลการวิเคราะห์เลือกหาคำถามที่มีค่า IOC จากผลของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสมบูรณ์ และความครอบคลุมของเนื้อหา ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1 จึงนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

จากการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.99

1.4.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability)

1) การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจริงจำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้ (try-out) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Reliability Coefficient Alpha) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ ซึ่งถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก และสามารถนำไปใช้ รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้ (นลินี ณ นคร, 2550: 179-199)

ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคคำนวณได้ตามสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
 k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 $\sum S_i^2$ แทน ผลรวมค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแต่ละคน

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขและหาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3) จากการนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อให้แบบสอบถามที่ใช้วัดนั้นมีความเชื่อมั่น และเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.837

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ดังนี้

1.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำเอาโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณใน 2 รูปแบบ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics)

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2) การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

ทั้งนี้ ได้กำหนดค่าน้ำหนักของการให้คะแนนสำหรับคำตอบจากแบบสอบถามในตอนที 2 ดังนี้ คือ

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระดับส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) (ตัวแปรอิสระ) จึงแสดงผลได้ 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาสมมติฐาน ดังนี้

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษาระยะเวลาการเป็นสมาชิก และสถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ วิเคราะห์โดยการหาค่า t-Test สำหรับสถานภาพด้านเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Anova) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปรเป็นรายกลุ่ม กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม จะวิเคราะห์

เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้ Scheffe Analysis ซึ่งจะนำเสนอผลในรูปแบบของตารางและการบรรยายต่อไป

เนื่องจากระดับการมีส่วนร่วม ร้อยละ 100 มีค่าเท่ากับคะแนนตามช่วงอันตรายชั้น คือ 5 คะแนน ดังนั้น ระดับการมีส่วนร่วมร้อยละ 70 จึงมีค่าเท่ากับ

$$\frac{\text{คะแนนตามช่วงอันตรายชั้น คือ } 5 \times \text{ระดับการมีส่วนร่วมร้อยละ } 70}{\text{ระดับการมีส่วนร่วมร้อยละ } 100}$$

แทนค่าได้ว่า
$$\frac{5 \times 70}{100} = 3.5$$

ดังนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (พ.ศ. 2557 – 2559) ขององค์การบริหารส่วนตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 จึงอยู่ที่ระดับค่าเฉลี่ยที่ \bar{X} ไม่ต่ำกว่า 3.5 หรือมีค่าเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป

นอกจากนี้ จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์, 2551: 87) คือ

(1)
$$\frac{\text{Sig. (2-tailed)} < 0.05}{2}$$
 และ

(2) $T > 0$

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนนี้เป็นการสรุปประเด็นจากแบบสอบถามในตอนที่ 3 ซึ่งมีข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยการจัดกลุ่มข้อความที่มีความเกี่ยวข้องกันตามตัวแปรที่ศึกษา และนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาบรรยาย ในการนี้ได้้นำค่าสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) มาช่วยในการวิเคราะห์ด้วย เพื่อให้ทราบแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมที่เกษตรกรต้องการเป็นอันดับแรกและรองลงมาโดยภาพรวมตามลำดับ

1.6 ผลการวิจัย

1.6.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60 มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 36.55 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 37.01 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 3 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 57.20 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 53.42

1.6.2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) รายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ทั้ง 5 ด้านมีผลปรากฏ ดังนี้

1) ด้านการร่วมรับรู้

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการรับรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การรับรู้ปัญหาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง “การรับรู้ความเป็นมาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง และ “การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่เกิดขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

2) ด้านการร่วมคิด

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การมีโอกาสตัดสินใจกำหนดความต้องการในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง “การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง และ “การมีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

3) ด้านการร่วมทำ

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมทำ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า “การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง “การเป็นผู้นำประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง และ “การมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

4) ด้านการร่วมประเมินผล

ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ในด้านการร่วมประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง “การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อบกพร่องของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง และ “การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชน หลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

5) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า “การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำบาดาลที่ใช้ในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับหนึ่ง “การได้รับการสนับสนุนจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสอง และ “การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งเพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม” มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

1.6.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ผู้วิจัยได้สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างโดยคำถามปลายเปิด สรุปโดยเรียงตามลำดับคะแนนคำตอบจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ “จัดหน่วยอาสาสมัครเพื่อคอยดูแลชุมชนและช่วยเหลือเกษตรกรเมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ หรืออุปกรณ์ส่งน้ำ” “จัดประชุมร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนเป็นประจำทุกสัปดาห์เพื่อระดมความคิดของเกษตรกรในชุมชนในการช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นเมื่อเกิดปัญหาเรื่องน้ำ และหาวิธีการป้องกันปัญหาขาดแคลนน้ำ” “ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดอบรมประเมินผล และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล” “ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้รับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลผ่านช่องทางต่างๆ ภายในชุมชน” “จัดตั้งมูลนิธิหรือองค์กรการกุศลเพื่อเก็บเงินที่ได้จากการระดมทุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนและสามารถนำไปใช้เมื่อมีปัญหา”

1.7 ผลการทดสอบสมมติฐาน

โดยพิจารณาจากตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ดังนี้

เพศ ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ไม่แตกต่างกัน

อายุ ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

สถานภาพของกลุ่มสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) แตกต่างกัน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) พบประเด็นที่ควรอภิปรายดังนี้

2.1 จากผลการวิเคราะห์ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) พบว่า ในภาพรวม เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มากเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ เพราะประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรจะได้เข้าร่วมตั้งแต่เริ่มจนถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดฟังก์ชัน ธีรหิรัญ (2539: 63) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือจากการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ

2.2 จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมปัจจัยด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ รองลงมาคือด้านการร่วมประเมินผล ด้านการร่วมทำ ด้านการร่วมคิด และด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ตามลำดับ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1.1 ด้านการร่วมรับรู้ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาวินิจฉัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของภาคเกษตรกร

โดยเกษตรกรที่ประสงค์จะขอรับการขุดเจาะพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลทุกคน ย่อมตระหนักถึงภัยแล้งที่ตนเองประสบอยู่ และรวมกลุ่มกันเพื่อแก้วิกฤตการณ์ดังกล่าว จำเป็นต้องสมัครเป็นสมาชิกของโครงการทุกคน ซึ่งต้องรับรู้กระบวนการต่างๆ และทำตามทุกขั้นตอน เพื่อขออนุมัติจัดสรรงบประมาณ ให้ผ่านการพิจารณาอนุมัติโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลและนำน้ำบาดาลไปใช้ในพื้นที่ของตน

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะเกษตรกรไม่ตระหนักถึงความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาล และขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำบาดาล ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมตามข้อเสนอแนะ

2.1.2 ด้านการร่วมประเมินผล พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ นวลนุกูล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของภาคเกษตรกร โดยคณะกรรมการโครงการที่ตั้งขึ้นพร้อมกับเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนสำคัญติดตามรวมทั้งประเมินผลตามข้อตกลงและแผนงานที่ระบุไว้ในโครงการ ผลักดันโครงการให้พัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชน หลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะเกษตรกรยังมีน้ำใช้ไม่เพียงพอ อาจมีสาเหตุจากเลือกปลูกพืชหรือวิธีการปลูกใช้น้ำมากกว่าที่ปริมาณน้ำที่สูบขึ้นมา รวมทั้งยังไม่ได้พัฒนาแหล่งต้นน้ำบาดาล ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมตามข้อเสนอแนะ

2.1.3 ด้านการร่วมทำ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ นวลนุกูล (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของภาคเกษตรกร โดยเกษตรกรต้องตั้งกลุ่มและแบ่งหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติโดยสมัครใจ เพื่อดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอน รวมถึงความรู้ที่จำเป็นต้องมีอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะโดยส่วนมากเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องน้ำบาดาลน้อย เพียงทราบว่าตนเองประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในการเกษตรเป็นสำคัญเท่านั้น ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมตามข้อเสนอแนะ

2.2.4 ด้านการร่วมคิด พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตน์ รัตนะ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของภาคเกษตรกร โดยกำหนดกลยุทธ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จะต้องออกแบบโครงการให้ครอบคลุมถึงพืชที่ปลูก ปริมาณน้ำที่ต้องใช้ การบริหารจัดการน้ำ ผลผลิตที่เกิดขึ้น ประโยชน์ที่ได้รับ และความคุ้มค่ากับการลงทุน ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในด้านการร่วมคิด

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีโอกาสได้เสนอความคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตาม โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะเกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ รวมทั้งวิธีการและขั้นตอนในการขุดเจาะน้ำบาดาล ไม่ทราบศักยภาพของอุปกรณ์ที่ทันสมัย และเทคโนโลยีใหม่ๆ ของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการคิด ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมตามข้อเสนอแนะ

2.2.5 ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ นพโชติสง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) มีนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของภาคเกษตรกร โดยผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับคือ ชุมชนจะมีน้ำผิวดินมากขึ้น มีน้ำบาดาลช่วยดำรงชีวิต สามารถประกอบอาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีรายได้จากการเกษตรกรรม อยู่กับธรรมชาติที่สมดุล ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจ คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งเพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะเกษตรกรส่วนมากยึดติดกับการเกษตรแบบดั้งเดิม

ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่เชื่อมั่นกับการเกษตรแบบใหม่ๆ หรือไม่ปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้มีผลกำไรน้อย ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งจะต้องมีการแก้ไขและส่งเสริมตามข้อเสนอแนะ

2.3 จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และสถานภาพของกลุ่มสมาชิกเพื่อตอบสนองมติฐานข้อที่ 1 – 5 ดังนี้

2.3.1 เพศ ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ไม่แตกต่างเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ นพโรสง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ไม่แตกต่างเช่นกัน

2.3.2 อายุ ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำเนียร โกมลวานิช (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานในเขตจัดรูปที่ดิน ด้านการบริหารจัดการการผู้ใช้น้ำ : ศึกษากรณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า แตกต่างเช่นกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลยา โปนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างเช่นกัน

โดยกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 30-39 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเกษตรกรที่มีอายุ 40-49 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนกลุ่มอายุอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

สาเหตุก็เนื่องจาก 30-39 ปี เป็นวัยเรียนรู้ ร่างกายมีความสามารถ พร้อมทำงาน และรับข้อมูลข่าวสารเพียงพอ สำหรับเกษตรกรที่มีอายุ 40-49 ปี สำหรับเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีประสบการณ์สูง และมีความมั่นใจในตนเองสูง ไม่สะดวก

2.3.3 ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลยา โพนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างเช่นกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน

โดยกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษา ปวส./อนุปริญญา มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

สาเหตุก็เนื่องจากการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ เพราะผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่มแตกต่างกันทั้งนี้เป็นเพราะต้นทุนที่ไม่เท่ากัน เช่น ค่าน้ำ ค่าแรง และอื่นๆ ซึ่งสัมพันธ์กับชนิดพืชที่ปลูก เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ย่อมสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เช่น ชนิดพืชที่ใช้ต้นทุนที่ต่ำกว่า หรือเทคโนโลยีในการปลูกพืช ก็มีมีส่วนช่วยให้ประหยัดต้นทุนได้ ยกตัวอย่างเช่น การใช้สปริงเกอร์ การปลูกพืชแบบน้ำหยด การใช้ฟางข้าวหรือเศษใบไม้คลุมหน้าดิน ช่วยลดการระเหยของน้ำ เป็นผลให้ได้รับผลประโยชน์ได้ดีกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

2.3.4 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณวิภา ประภาสุข (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชน

ในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 3 ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแตกต่างกัน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ จันทรเยี่ยม (2536 : 80) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างบ้านสวนพลูกับบ้านหูช้าง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี พบว่า สตรีในหมู่บ้านสวนพลูและบ้านหูช้าง ที่มีการตั้งถิ่นฐานในระยะเวลาสั้น คือ มากกว่า 15 ปี จะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าสตรีที่มีการตั้งถิ่นฐานในระยะเวลาสั้น

โดยกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 1 ปี ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 ปี ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 1 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 ปี ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 1 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี และกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 3 ปี มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปี

สาเหตุก็เนื่องจาก กลุ่มเกษตรกรที่เพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกจะไม่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกๆ กิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ ของโครงการ ต่างกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกมานาน มักจะมีความรู้ประสบการณ์ และเป็นผู้นำหรือให้คำปรึกษาได้ดี จึงมีบทบาทในการร่วมลงมือทำได้มากกว่า

2.3.5 สถานภาพของกลุ่มสมาชิก ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) โดยภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลยา โปนสุวรรณ (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี พบว่า แตกต่างเช่นกัน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532 : 98-99) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง หมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบางกรวย จังหวัดปทุมธานี พบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านจัดสรรมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม

โดยกลุ่มเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นหัวหน้ากลุ่ม มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และกลุ่มเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีส่วนร่วมแตกต่างกับกลุ่มเกษตรกรที่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

สาเหตุก็เนื่องจากเกษตรกรในระดับหัวหน้าและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับการเลือกตั้งเพราะความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะในการทำงานที่ดี ทำให้มองเห็นภาพรวมของโครงการได้ชัดเจนกว่าสมาชิก ทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านการร่วมคิด

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับ “การมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)” สามารถนำมาเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้วางแผนหาแนวทางการปฏิบัติ หรือปรับปรุงแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างหรือเพิ่มการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ได้ดังนี้

3.1.1 ด้านการร่วมรับรู้ จากประเด็นที่น่าสนใจ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความรุนแรงจากปัญหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่ต้องสนับสนุนและส่งเสริม เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยจัดเสียงตามสาย แผ่นพับ ใบปลิว จัดอบรมให้ความรู้ เพื่อลดปัญหาความรุนแรงของแหล่งน้ำบาดาล ที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของเกษตรกร และเศรษฐกิจในชุมชน ให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญ

3.1.2 ด้านการร่วมประเมินผล จากประเด็นที่น่าสนใจ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชน หลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว ที่ต้องสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้มีส่วนร่วมมากขึ้น โดยให้ความรู้ถึงต้นตอของปัญหาแหล่งน้ำบาดาล โดยจัดให้มีการประชุมให้เกษตรกรทุกพื้นที่มีความรู้และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับแหล่งต้นน้ำบาดาล

3.1.3 ด้านการร่วมทำ จากประเด็นที่น่าสนใจ สมาชิกควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง

3.1.4 ด้านการร่วมคิด จากประเด็นที่น่าสนใจ ควรให้ความสำคัญกับการมีโอกาสดำเนินการได้เสนอความคิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร โดยให้องค์ความรู้ในการจัดทำโครงการมากขึ้น ทั้งวิธีการและขั้นตอนในการขุดเจาะน้ำบาดาล

ศักยภาพของอุปกรณ์ที่ทันสมัย และเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน เช่น มีแผนที่น้ำบาดาล โดยเฉพาะมีเครื่องมือสำรวจแหล่งน้ำใต้ดินที่ทันสมัย และชักชวนเกษตรกรมาระดมความคิดในการพัฒนาแหล่งน้ำและใช้ประโยชน์ร่วมกันให้มากที่สุด พร้อมสร้างความตระหนักให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน ผลสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรจะช่วยกระตุ้นให้เกษตรกรคนอื่นๆ ภายในกลุ่ม และเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการมากขึ้น เพราะการแสดงความคิดเห็น เป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมมากขึ้น

3.1.5 ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ จากประเด็นที่น่าสนใจ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชอื่นๆ ที่สร้างกำไรดี หากมีพื้นที่มากพอ แนะนำให้ใช้เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งปลูกพืชระยะสั้น เช่น ข้าวโพด ถั่วฝักยาว ดาวเรือง โดยคำนึงถึงลักษณะอากาศ อุณหภูมิ หรือใช้วิธีปลูกพืชระบบน้ำหยด ถ้าปลูกข้าว จะใช้น้ำมาก เสียค่าไฟฟ้าและค่าน้ำมันสูง อนึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดให้การสนับสนุนร่วมกับเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัดเป็นวิทยากร ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกษตรกรมีองค์ความรู้และมีรายได้ตลอดทั้งปี

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

3.2.1 ควรศึกษาเรื่องการบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อจักได้ทราบข้อมูลทั้งสองทาง ได้แก่ข้อมูลของเกษตรกร และเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ สามารถดูแลและประเมินผลโครงการได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ทุกมิติ

3.2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึกเรื่องปัญหาและอุปสรรคโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่างๆ ที่มีผลต่อเกษตรกร ซึ่งจะดึงดูดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล .(2551). ข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรน้ำบาดาล โดยใช้รูปแบบจำลอง
คณิตศาสตร์ กรุงเทพมหานคร บริเวณที่ราบภาคกลางตอนใต้ บริษัทเมทริกซ์ แอสโซซิ
เอทส์จำกัด.
- _____.(2551ก). รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2/10 ชุดมาตรฐานการปฏิบัติด้านการสำรวจ
อุทกธรณีวิทยา และแผนที่น้ำบาดาล กรุงเทพมหานคร โครงการจัดทำมาตรฐาน
และการเจาะสำรวจและพัฒนาบ่อน้ำบาดาล, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล.
- _____.(2551ข). รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 5/10 ชุดคู่มือปฏิบัติงานด้านการประเมิน
ศักยภาพแหล่งน้ำบาดาล กรุงเทพมหานคร โครงการจัดทำมาตรฐานและการเจาะ
สำรวจและพัฒนาบ่อน้ำบาดาล, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล.
- _____.(2551ค). รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 6/10 ชุดมาตรฐานการปฏิบัติด้านการเจาะ และ
พัฒนาบ่อน้ำบาดาล กรุงเทพมหานคร โครงการจัดทำมาตรฐานการเจาะ สำรวจ และ
พัฒนาบ่อน้ำบาดาล, กรมทรัพยากรน้ำบาดาล.
- กรรณิกา ชมดี .(2524). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษา
เฉพาะกรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- เกษม จันทจรุญพงษ์ .(2540). การบริหารและการจัดการน้ำบาดาล เอกสารประกอบการสัมมนา
เรื่องแนวทางการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ.2520 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ.
- _____.(2540). การบริหารและการจัดการน้ำบาดาลอย่างอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: ข่าวสารธรณี
ปีที่ 42 ฉบับที่ 2 กรมทรัพยากรธรณี .
- ขนิษฐา ศรีนนท์ .(2544). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยต่อการวางแผนพัฒนาชุมชน
เทศบาลนครนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปัญหาพิเศษมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร .(2532) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยในเขต
หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ชลบุรี.

- จรูญพันธ์ เชี่ยววิทย์ .(2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา พื้นที่ป่าเขาหลวงและชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- จำเนียร โกมลวานิช .(2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ในเขตจัดรูปที่ดินด้านการบริหารจัดการการใช้น้ำ : ศึกษากรณีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพนมทวน อำเภอกำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏกาญจนบุรี, กาญจนบุรี.
- ชัชวาล เอี่ยมเจริญ .(2547). การมีส่วนร่วมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันอาชญากรรมใน จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชินรัตน์ สมสืบ .(2555). กองทุนเพื่อการพัฒนาการเกษตรระหว่างประเทศ (IFAD 2001), อ้างอิง ใน (น. 52, น. 261).
- จิตติ ตระกูลเลิศรัตน์ .(2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนใน จังหวัดกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, นนทบุรี.
- ดอกไม้ บุญสิน .(2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนเจ้าพนักงานตำรวจในการ ควบคุมอาชญากรรม ศึกษากรณีเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธร อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ถม ทรัพย์เจริญ .(2524). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา บัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธัญญา อุ่นศรีส่ง .(2552). การมีส่วนร่วมของพนักงานในการปฏิบัติงานของศูนย์ควบคุมการบิน เชียงใหม่ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, เชียงใหม่.
- ธีรชัย บุรพาชนก .(2532). การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมสุขภาพของหมู่บ้านพึ่งตนเอง ทางสาธารณสุขมูลฐาน ในจังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

- นเรศ ชมบุญ .(2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟฟ้า :*
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- นิรันตร์ จงวุฒิเวชย์ .(2527). *แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*
ชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภการพิมพ์.
- บรรพต มาลีหาล .(2544). *นโยบายของรัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์*
ทรัพยากรป่าไม้บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งกระเบน จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เบญจมาศ จันทร์เอี่ยม .(2536). *การเปรียบเทียบบทบาทของสตรีในการมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*
ระหว่างบ้านสวนพลูกับบ้านหุซังอุทัยธานี. อุทัยธานี: ประชานิยมการพิมพ์.
- ประพนธ์ ปิยรัตน์ .(2532). *บทบาทและภาระหน้าที่ของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบล*
กรุงเทพมหานคร โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคมกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาศรี พิทักษ์สินสุข .(2532). *การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท*
ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ประสพสุข ดีอินทร์ .(2531). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน*
ภาคเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ปัญญา ธนะสัมบุญ .(2535). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท*
และชุมชนตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษากรณีจังหวัดปทุมธานี.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร .(2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ:*
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พงศ์พันธ์ เขียรหิรัญ .(2539). *เอกสารประกอบการสอนมนุษย์สัมพันธ์และจิตวิทยาที่เหมาะสม*
สำหรับเกษตรกร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พบพร เศรษฐพุกษา .(2556). *การพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อส่งเสริมการเกษตรแบบเข้ม ในพื้นที่*
การเกษตรแบบพึ่งพาน้ำฝน อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- พรรณวิภา ประภาสุข .(2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประชาชนในเขตจังหวัดความรับผิดชอบของศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 3 ปราจีนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พิทักษ์ กาฬกิติ .(2540). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พิสมัย บุญเลิศ .(2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ไพบุลย์ เจริญทรัพย์ .(2534). *การส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน*. กรุงเทพฯ.
- ฟองสาวท สุวคนธ์ สิงหาราชวรพันธ์ .(2548). *น้ำบาดาล การเกิดและการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงใหม่ ศูนย์บริการเทคโนโลยีน้ำบาดาล ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- มนู รอดภัย .(2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาปากกว้าง ตำบลธรรมเสน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- มานิตย์ จันทร์จำเริญ .(2535). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เขาวภา พูนพิพัฒน์ .(2550). *การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันภัยธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรทัศน์ วานิชอังกูร .(2534). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นไทยมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณี 5 จังหวัดชายแดนใต้*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วลัยพร ดาวสุวรรณ .(2533). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

- วัฒนา สุนทรชัย .(2547). *เรียนสถิติด้วย SPSS ภาคการสังเคราะห์เครื่องมือวิจัยและการวิเคราะห์ข้อสอบ*. กรุงเทพฯ : วิทยาพัฒนา.
- วันเพ็ญ นพไชยสง .(2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วัลยา โพนสุวรรณ .(2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- วารุณี ล้อมลิ้ม .(2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภายหลังการปฏิรูปการเมือง พ.ศ.2540: ศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วินัย สามารถ .(2550). *การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลแบบชุมชนมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ .(2535). *การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ กรุงเทพมหานคร บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น โอเดียนสโตร์*.
- ศิริเพ็ญ เนื่องจางค์ .(2542). *การมีส่วนร่วมของพนักงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร: ศึกษาเฉพาะกรณี โรงไฟฟ้าบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สกนธ์ จันทักษ์ .(2528). *ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สถาบันพระปกเกล้า .(2545). *การศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*.

- สมควร สุรภพพิศิษฐ์ .(2542). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทางครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมจิตร เสาะสมบุรณ์ .(2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะ อปพร. ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สมใจ เข้มเจริญ .(2531). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- สมบัติ บินตะคุ .(2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สมบุรณ์ อำพนพนรัตน์ .(2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟฟ้า : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลัน จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ .(2549). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการบริหารงานตำรวจนครบาล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- สมหมาย กิตยากุล .(2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ .(2552). *ยุทธศาสตร์ปี 2551-2555 สืบค้นจาก http://www.opdc.go.th/special.php?spc_id=2&content_id=156 วันที่สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2559*

- สิริพัฒน์ ลาภจิตร .(2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุจินต์ ดาววิระกุล .(2527). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุทธิชัย สุขสีเสน .(2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการวางแผนพลังงานชุมชนในจังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุเมธ แสงนันทนวล .(2531). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในกิจกรรมหมู่บ้านเคหะบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์เคหะสถานกรุงเทพมหานคร จำกัด โครงการ 4*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุรัตน์ รัตนะ .(2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุรัสวดี หุ่นพยนต์ .(2528). *ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนยากจน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาดิน ตำบลวังน้ำลึก อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุวรรณ นวลนุกูล .(2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพฯ.
- โสภา วงศ์ใหญ่ .(2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กรณีศึกษาดำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- อคิน ระพีพัฒน์ .(2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในภาพสังคมและวัฒนธรรม
ไทย กรุงเทพมหานคร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ศูนย์นโยบาย
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนุสรณ์ สุวรรณสัทิสกร .(2529). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการสร้าง
งานในชนบท (กสช.) ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อภิญา กังสนารักษ์ .(2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับ
คณะของสถาบันอุดมศึกษา กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์ .(2522). มนุษย์กับสังคม กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพินทร์ สวโขชชัย .(2538). การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
กรุงเทพมหานคร มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อาสาฬห์ เกษมทรัพย์ .(2524). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนของผู้ปกครองในเขตอำเภอ
บางมูลนาก จังหวัดพิจิตร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อำพล เนื้อไม้ .(2548). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสมาชิก
นิคมนครชุม จำกัด จังหวัดกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- อิทธิโชติ ช่างกล้า .(2547). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนา
หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- อินทรา สมบัติชัย .(2543). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน
กรณีศึกษาร้านสวนพลู (พุต้อ) และบ้านป่าอู ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่
จังหวัดอุทัยธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อุดม คุณชมพู่ .(2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล .(2545). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.

Arnstien, S.R. (1969) A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

2. ผู้ทำการศึกษามุ่งเน้นประโยชน์ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกรที่ใช้ใน
การเกษตรเป็นสำคัญและข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับไม่ใช้พาดพิงถึง
บุคคลหรือหน่วยงานใดๆทั้งสิ้น

3. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนัก
ทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร
ในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล
เพื่อการเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) จำนวน 5 ข้อ

ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อให้ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่านให้
มากที่สุดและขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นายจรูญ วรสิงห์

นักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รหัสแบบทดสอบ

A			
---	--	--	--

แบบสอบถามการวิจัย

งบประมาณโครงการที่ได้รับ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง
รูปแบบที่ 1 จังหวัด.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในสำนัก
ทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของตัวท่านที่สุด

1.1 เพศ

 ชาย หญิง

1.2 อายุ

 18-29 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี 60 ขึ้นไป

1.3 ระดับการศึกษา

 ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ปวส./อนุปริญญาปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก

 น้อยกว่า 1 ปี 1 ปี 2 ปี 3 ปี มากกว่า 3 ปี

1.5 สถานภาพของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

 หัวหน้ากลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรใน
สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

คำชี้แจงกรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับลักษณะการมีส่วนร่วมของท่านมากที่สุด
5= มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด

ข้อความ		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1.	ท่านรับรู้ความเป็นมาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร					
2.	ท่านรับรู้ปัญหาของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร					
3.	ท่านมีส่วนในการวิเคราะห์ความรุนแรงปัญหาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่เกิดขึ้น					
4.	ท่านรับรู้ว่าชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร					
5.	ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำไปบรรจุในแผนงาน/โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร					
6.	ท่านได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมชี้แจงเพื่อเสนอแนะแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
7.	ท่านเป็นตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
8.	ท่านมีโอกาสได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร					
9.	ท่านมีโอกาสตัดสินใจกำหนดความต้องการในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					

ข้อความ		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10.	ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำบาดาลในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
11.	ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
12.	ท่านเป็นผู้นำประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
13.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
14.	ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลในชุมชนของท่านให้สำเร็จและเป็นรูปธรรม					
15.	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแผน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้ง					
16.	ท่านติดตามความคืบหน้าของกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)					
17.	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อบกพร่องของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)					
18.	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)					

ข้อความ		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19.	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)					
20.	ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลสำเร็จการดำเนินงานของสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)					
21.	ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำบาดาลในชุมชน หลังจากดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ได้รับแล้ว					
22.	ท่านสามารถนำทรัพยากรน้ำบาดาลมาใช้ในการดำรงชีวิตและพึ่งตนเองด้านการเกษตรได้					
23.	ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากรน้ำบาดาลที่ใช้ในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น					
24.	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งเพื่อสร้างเสริมรายได้จากการทำการเกษตรกรรม					
25.	ท่านได้รับการสนับสนุนจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่ประสบภัยแล้งอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน					

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อ
การเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี)

3. ท่านมีข้อเสนอแนะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อ
การเกษตรในสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) อย่างไรบ้าง

3.1 ด้านการร่วมรับรู้

.....
.....
.....

3.2 ด้านการร่วมคิด

.....
.....
.....

3.3 ด้านการร่วมทำ

.....
.....
.....

3.4 ด้านการร่วมประเมินผล

.....
.....
.....

3.5 ด้านการร่วมรับผลประโยชน์

.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่สละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้ที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดีขอบคุณมากครับ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายจรูญ วรสิงห์
วัน เดือน ปีเกิด	21 มิถุนายน 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดตราด
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
สถานที่ทำงาน	สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 2 (สุพรรณบุรี) ปฏิบัติงานสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 8 (ราชบุรี) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ตำแหน่ง	นายช่างเทคนิคอาวุโส ปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาน้ำบาดาล

